

ՔԱԳԱՔԱԿԱՆ

ԼՅՈՒՍԱԳՈՐԹՈՒԹՅԱՆ ԳԻՍՏԱԳՈՐ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆ

№ 10 ԲԱՆՎՈՐԱԳՅՈՒՂԱՑԻԱԿԱՆ ՅԱՏՐՈՆ № 10

ԼԵՈ ՄԻՐԵԱՆԻՆ

Ա-ՉՈ ՅԵՎ Ա-ՉՈՈՒ

(ՓՈՒՔՐԻԿ ՏԱՐԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆ)

ՊԻԵՍ Յ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅԱՄԲ ԸՍՏ Զ. ԼՈՆԴՈՆԻ

Փոխադրություն Ա.բ. Տեր-Հովհաննյանի

891.71
Ա-76

ԿԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ

ՅԵՐԵՎԱՆ—1928

891.71
5-76 6

30 SEP 2006

25 NOV 2006

ԽՈՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆ ԳԼԽ. ՎԱՐՁՈՒԹՅՈՒՆ

№ 10

ԲԱՆԳՅՈՒՂ ԹԱՏՐՈՆ

№ 10

ԼԵՈ ՄԻՐԵԱՆԻՆ

Ա-ՉՈ ՅԵՎ Ա-ՉՈՈՒ

(ՓՈՔՐԻԿ ՏԱՐԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆ)

Պիես 3 գործողությամբ ըստ Ջ. Լոնդոնի

Փոխադրություն Ար. Տեր-Հովնանյանի

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ.—ՅԵՐԵՎԱՆ 1828

Հր. № 862. Գրառնակար № 1046 (բ): Տիրած 1310

Եւրոպայի առաջին տարւան վաղաճապատում

Պատկեր № 258

1008
45

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԻՆՔ

Ա.ՁՈ — Ձինացի բանվոր, 20—22 տարեկան.

Ա.ՁՈՈՒ — » » 25—27 »

ՏՅԱՆ-ՍԻՆ — » » 40—45 »

ԼԻ-ՖՈՒ — » » 18—20 »

Ա.ՍԱՆ — » » 25 »

ՁՈՒՆԳ-ԳԱ — » » 30 »

ՇԵՄՄԵՐ — Բամբակի ագարակների վերակացու:

ԿՐՅՈՒՇՈ — Բանտային չինթասպա:

ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ:

ԴԱՏԱՎՈՐ:

1—3 ղինվոր ուղեկցորդներ:

Գործողութունը կատարվում է անգլիական արևադարձային
գաղութների բամբակի ագարակներում:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ Ա. — Ցանկալի է, վորպեսզի չինացիների և
անգլիացիների մեջ կատարվող գործո-
ղութուններում չինացիները խոսեն բար-
բառով:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ Բ. — Յեվրոպացիները հագնված են ամբողջա-
պես սպիտակ, իսկ չինացիները հագած
են ցնցոտիներ, ավելի շուտ կիսամերկ են:

ԱՌԱՋԻՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆ

Քանի որական հյուղակ: Տախտակամած, փայլածներ, տաքուրետներ: Մեջտեղ՝ սեղան: Ձախ՝ միակ դուռը: Առավոտ ե: Լի-Ֆուն սեղանի մոտ, ամանից բրինձ ե ուտում: Ա-Չոուն դժկամակ, ծուլորեն հագնվում ե: Տյան-Սինը խորը քնած ե: Ա-Սանը հուզված ե. նա մերթ մոտենում ե Չունգ-Գային, մերթ հեռանում նրանից:

ՉՈՒՆԳ-ԳԱ.—(ձգում ե) Ի՞նչ ես ուզում ինձանից: Ձեռ համարձակվի ձեռք տալ ինձ:

Ա-ՍԱՆ.—Դու շուն ես:

ՉՈՒՆԳ-ԳԱ.—Դու ասացիր—չես շուն եմ:

Ա-ՍԱՆ.—Այո: Յեվ ելի կրկնում եմ: Դու լեզուդ կախ գցած վաղ ես տալիս սպիտակ դեերի հեռքերով: Դու հլու շան նման լիզում ես Շեմմերի կոշկի ծայրը...

ՉՈՒՆԳ-ԳԱ.—Լի-Ֆուն, լսում ես ինչեր ե ասում նա:

ԼԻ-ՖՈՒ.—Լսում եմ: Յեվ կարծում եմ, վոր Ա-Սանը չի սխալվում:

ՉՈՒՆԳ-ԳԱ.—Դու ինքդ ես շան նման հաչում: Ինչո՞վ կհաստատես, վոր չես ստում:

Ա-ՍԱՆ.—Յես ստում եմ:

ՉՈՒՆԳ-ԳԱ.—Այո, դու ստում ես:

Ա-ՍԱՆ.—(Չեռք բարձրացնելով) Քեզ հարկավոր ե սպանել: Ո՞վ եր, վոր չերեկ, աշխատանքից հետո գաղտագողի մտավ գրասենյակ:

ՉՈՒՆԳ-ԳԱ.—Սուտ ե:

Ա-ՍԱՆ.—Ո՞վ եր Շեմմերի ականջին փսփսում՝ Ա-Սանը ծուլորթուն ե անում, Ուն-Չալը վատ ե աշխատում, աչնինչն ուշանում ե: Ամեն մեկի մասին մի բան...

ՉՈՒՆԳ-ԳԱ.—(Յե՛ս Բաւելիով): Յե՛ս վոչինչ չեմ ասեր:

Ա.-ՉՈՈՒ.—Բաւակա՛ն ե ճշա՛ս: (Ա.-Սանիկ) Դու չե՛լ շատ ես աղմը-
կում: Շեմմերը չերե՛ի մոտերքում կլինի:

Ա.-ՍԱՆ.—Թո՛ղ լինի:

ՉՈՒՆԳ-ԳԱ.—Նա Շեմմերից չի վախենում: Նա Շեմմերից ծեծ չի
կերել:

Ա.-ՍԱՆ.—Յեթե կերել եմ, իմ մեջքով եմ կերել, իսկ քո բաժին
հարվածներն ուրիշների մեջքերին ե իջել: Սպասիր, լես դեռ
քեզ հետ, ինչպէս հարկավոր ե, կխոսեմ:

ՉՈՒՆԳ-ԳԱ.—Դու վոչինչ չես համարձակվի ասել:

Ա.-ՍԱՆ.—(Բարձր) Ձայնդ կտրիր:

Ա.-ՉՈ.—(Ներս ե գալիս դեմքը շաղկիով մաքելով) Աքաղաղները
դեռ կովում են: Ավելի լավ ե դադարեցեք բղավելուց: Սպի-
տակները չեն սիրում, չերը չինացիները բարձր են խոսում:

ԼԻ-ՖՈՒ.—Սպիտակները սիրում են, սպիտակները չեն սիրում...
Թքած սպիտակների վրա:

Ա.-ՉՈ.—Ո՛ր, այդ վո՛ր որվանից ես աչդպէս քաջացել:

ԼԻ-ՖՈՒ.—Ձահլա գնաց: Ինչքան շատ լուռ մնանք ու վախենանք
նրանցից, աչքքան ավելի շատ հարվածներ կիջնեն մեր
մեջքերին:

ՉՈՒՆԳ-ԳԱ.—Քեզ դուր չի՞ գալիս այստեղ: Դե վերադարձիր Չի-
նաստան: Այնտեղ քաղցից մեռնելն ավելի լավ ե:

Ա.-ՍԱՆ.—Շո՛ւն, շան ծնունդ: Լսում եք ինչպէս ե խոսում նա:

ՉՈՒՆԳ-ԳԱ.—(ձայնով ե) Դու համարձակվում ես վերավորել իմ
նախահորը: (Հարձակվում ե Ա.-Սանի վրա) Յե՛ս շան ծնունդ
եմ: Դու ինքդ... Դու...

ԼԻ-ՖՈՒ.—(Բաժանում ե նրանց) Սպիտակ տերն ու նրա վերա-
կացուն թքել են մեր նախահայրերի վրա: Նրանց հարկա-
վոր են մեր ձեռքերը, մեր մեջքերը, մեր աշխատանքը:

Ա.-ՉՈ.—Յե՛վ ընդհանրապէս դադարեցեք կովելուց: Արժե՛ միթե՛
Դուրսն արե ե, թռչնակներն են չերգում, իսկ ողբ կարծես
բլուրեղ լինի:

ԳՈՆԳԻ ԿԱՄ ՂԱՆԳԻ ԱՂԳԱՆՈՒՄ:

Ա.-ՉՈՈՒ.—Ահա քեզ թռչնակներ ու արե... Պատրաստվեցեք:

ԼԻ-ՖՈՒ.—Արե՞... Արեն ուրիշի համար ուրախութուն ե, իսկ ինձ
համար՝ պատիժ... Յերբ տասնհինգ-տասնվեց ժամ շարու-
նակ վոչ մի տեղ չես կարողանում թագնվել այդ արեից,
գլուխդ ուղղակի պատռվում ե: Վերեից արեն աչրում, չո-

րացնում, խորովում ե, իսկ ցածր ճահճի խոնավութունն
ե քիթ ու բերանդ լցվում: Իմ այստեղը (ցույց ե ցալիս
կուրծքը) շարունակ ցավում ե:

Ա.-ՉՈ.—Իսկ ո՞ւմ չի ցավում: Դե, հարկավոր ե գնալ: Տեսեք,
Տյան-Սինը դեռ քնած ե:

Ա.-ՉՈՈՒ.—(Դադարադողի մոտենում ե Տյան-Սինին):

Ա.-ՍԱՆ.—Հանգիստ թող նրան, նրա հետ կատակ չպետք ե ա-
նել: Ձե՛ վոր նա հիվանդ ե:

Ա.-ՉՈՈՒ.—Վոչինչ... Սո՛ւս: (Ձայն ե ցալիս) Տյան-Սին, վեր կաց,
Շեմմերը կանչում ե, շուտ:

ՏՅԱՆ-ՍԻՆ.—(Ցատկում ե անկողնուց) Ի՞նչ... Ի՞նչ: Շեմմերը կան-
չում ե: Ո՛ւր ե (Բոլոր բեֆում են բացի Ա.-Սանից): Հո-հո-
հո: Ի՞նչ ծիծաղելի լե: (Սաղթելով) Հա-հա-հա... Ո՛ր, ի՞նչ
ծիծաղելի լե: Ի՞նչ եք թափվել գլխիս:

Ա.-ՉՈ.—Խենթ, վեր կաց, գոնգը խփել են:

ՏՅԱՆ-ՍԻՆ.—Ի՞նչ ես ասում: (Ցատկում ե տեղից ու կրկին բնկնում
սախտակամբին) Ո՛ր-որ-որ...

Ա.-ՉՈՈՒ.—Ի՞նչ ե պատահել քեզ:

ՏՅԱՆ-ՍԻՆ.—Ո՛ր, ցավում ե: Ո՛ր, ցավում ե: Յերեկ Շեմմերը հյու-
րասիրեց: Մեկ անգամ խփեց, միայն մեկ անգամ, բայց լես
չեմ կարողանում մեջքս ուղղել: Ո՛ր, ո՛ր... ինչ կպատահեր
ինձ հետ, չեթե նա մեկ ել խփեր... Աշխատանքը վերջանա-
լու վրա լեր: Կռացած, բամբակ եմ հավաքում,—հանկարծ
նկատում եմ կողքիս մի սավեր ե չերեում... Գլուխս բարձ-
րացնում եմ, Շեմմերն ե: Լեղիս ջուր կտրեց: «Դու ինչ
ե,—ասում ե,—գեղին կապիկ, աշխատանքի ժամանակ դա-
տողութուններ ես անում, դատարկ կողոփներ ես հանձնում»: Յե՛ս
ասացի նրան—«Վոչ, լես միշտ լավ եմ աշխատում, հան-
կարծ,—ասում եմ,—բերնիցս մի բառ դուրս թռավ՝ հոգնած
եմ»: Իսկ նա ասում ե—«Հոգնած ես, անասուն: Ով հոգնած
ե, նա վատ ե աշխատում, ով վատ ե աշխատում, նա կես
որվա աշխատավարձ կստանա»: Յե՛վ շրճիկ—մտրակով: Յե՛ս
ճչացի ու ընկա, իսկ նա հեռացավ... Կես որվա աշխատա-
վարձ... Ե՛հ, ինչ արած: Յե՛ս ել գտաիս ավելի հուպ կտամ
ե կես աման բրինձ կուտեմ: Ո՛ր, գիտեք, չերեք այսպէս
չե ցավացել...

Ա.-ՍԱՆ.—(Ցույց ցալով Չուկ-Գալին) Յավում ե: Շնորհակալու-
թուն հայտնիք սրան:

ԶՈՒՆԳ-ԳԱ.—(Անհանգիստ) Ինչ շնորհակալութիւն: Ինչու շնորհակալութիւն հայտնի:

Ա.-ՍԱՆ.—Նրա լեզուն թուփակի լեզու չէ: Նա ամեն ինչ դուրս ետալիս: Նա մատնում ե իր ընկերներին: Քո ստացած հարվածի համար նրան վճարել են:

ԶՈՒՆԳ-ԳԱ.—Ինչ վճարել են, ալ: Դու գիտես, դու տեսել ես:

Ա.-ՍԱՆ.—Նա ազան է, նա փող ե գիշում: Մենք հարվածներ ենք ստանում, իսկ նա՝ փող:

ԶՈՒՆԳ-ԳԱ.—Ի՞նչ, փող: Ո՞ւր ե փողը:

Ա.-ՍԱՆ.—(Հարձակվում ե Զուկ-Գայի վրա, շաղկի ճակից դուրս կորզում փողի փափկ): Ահա փողը: Տեսե՛ք: Բոլորդ տեսե՛ք: Աղքատ չինացին, բանվոր չինացին վոսկիներ ունի: Տեսե՛ք:

ԶՈՒՆԳ-ԳԱ.—Տուր, տուր այստեղ, դա իմ փողն ե:

Ա.-ՍԱՆ.—Քոնն ե, շուն: Յես սեփական աչքերովս եմ տեսել: Յերեկ ինքս գրասենյակի լուսամուտից նայում ելի: Շեմմերը նրան մի վոսկի տվեց մեկ ամսվա մատնութիւնների համար: Նա վերցրեց ե խոնարհ գլուխ տվեց մինչև գետին:

ԶՈՒՆԳ-ԳԱ.—Տուր իմ փողերը:

Ա.-ԶՈ.—Իրեն տուր:

Ա.-ԶՈՈՒ.—Տուր իրեն, գրողն իր հետ: (Զուկ-Գային) Մի՛ բղավիր:

ԶՈՒՆԳ-ԳԱ.—Թող տա իմ փողերը:

ԳՈՆԳԻ յԵՐԿՐՈՐԳ ԱՂԳԱՆՇԱՆԵ:

Ա.-ԶՈՈՒ.—Յերկրորդ գանգը: Վազենք: Վերջ տվեք:

ՏՅԱՆ-ՍԻՆ.—Տուր իրեն: Գնանք:

Ա.-ԶՈՈՒ.—Գնանք: Բավական ե: Գոռգոռացիք—դե հերիք ե: Շեմմերի համար միևնույն ե, թե ով ե աղմկում—չես, դու, նա... Միևնույն ե, աղմկողը չինացի չէ...

ԼԻ.ՅՈՒ.—Գնանք: Գնացիք: Ա.-Սան, շտապիր:

Ա.-ՍԱՆ.—(Փողը նետում ե) Առ, խեղդվիր:

Ա.-ԶՈ.—(Դուրս գալով) Շուտ, շուտ: Ճանապարհ տվեք:

ՏՅԱՆ-ՍԻՆ.—(Հառաչելով, վեր ե կենում): Ոգնիր, Ա.-Զոռ: Յեթե վեր կենամ, հետո ինքս կարող եմ գնալ... Այսպես... Ո՛հ... վոչինչ: Նշանակում ե նա ինչ... շատ խիստ ե խփել...

Ա.-ԶՈ.—Ա.-Սան, գալիս ես:

(Բոլոր դուրս են գնում բացի Ա.-Սանից յիմ Զուկ-Գայից):

Ա.-ՍԱՆ.—Գալիս եմ, իսկույն: (Յույց ե ցալիս, վեր պահապանվում ե դուրս գնալու, բայց հետևում ե Զուկ-Գային, վերս հասակին փնտրում ե փափկ):

ԶՈՒՆԳ-ԳԱ.—Ո՞ւր ե փողը: Ո՞ւր ե իմ փողը:

Ա.-ՍԱՆ.—Փնտրիր, փնտրիր: Մեկ ել սողա:

ԶՈՒՆԳ-ԳԱ.—Ո՞ւր ե իմ փողերը:

Ա.-ՍԱՆ.—(Յույց ե ցալիս) Ահա այստեղ ե:

ԶՈՒՆԳ-ԳԱ.—(Վերցնում ե, բազմում, ուզում ե դուրս գալ):

Ա.-ՍԱՆ.—Հը՞, վազ ես տալու գանգատվես: Պատասխան տուր:

ԶՈՒՆԳ-ԳԱ.—Վոչինչ չեմ ուզում քեզ պատասխանել:

Ա.-ՍԱՆ.—Բայց այստեղից դուրս գնալուց առաջ դու պետք ե խոսք տա ինչ, վոր քո պիղծ լեզուն այլևս չերբեք չի մատնի վոչ ինչ, վոչ մյուս ընկերներիդ:

ԶՈՒՆԳ-ԳԱ.—Իմ լեզուն պիղծ ե ե չես վոչինչ չեմ ասի: Բաց թող:

Ա.-ՍԱՆ.—Խոսք տուր, խոստացիր, վոր...

ԶՈՒՆԳ-ԳԱ.—Բաց թող: Յես պետք ե գնամ:

Ա.-ՍԱՆ.—Ուրեմն դու այլևս այստեղից չերբեք դուրս չես գնա:

ԶՈՒՆԳ-ԳԱ.—Յես դուրս չեմ գնա: Այդ դեպքում ինքդ ես պիղծ ել ե քո վողջ տոնմը պիղծ ե:

Ա.-ՍԱՆ.—Լռի՛ր:

ԶՈՒՆԳ-ԳԱ.—Յեկ քո զավակների զավակները պիղծ կլինեն ե վոչ վոք նրանցից չի պատվի քեզ, անիծյալ...

Ա.-ՍԱՆ.—Լռի՛ր:

ԶՈՒՆԳ-ԳԱ.—Բաց թող... կբղավեմ...

Ա.-ՍԱՆ.—Դու այլևս չերբեք չես բղավի, լսում ես: (Դառնալով խփում ե մեջքին):

ԶՈՒՆԳ-ԳԱ.—(Ընկնում ե, աղաղակելով) Ոգնեցեք... սպանեց... Հասեք...

Ա.-ՍԱՆ.—(Խփում ե կրկին) Դե հիմա չի գնա գանգատվիր...

ԶՈՒՆԳ-ԳԱ.—Ոգնեցեք (ընկնում ե):

Ա.-ՍԱՆ.—Հը՞, ինչպես ե: Ասացի կուես... (Դառնալով ընկնում ե ձեռքից: Կանգ ե առնում անվնասակամ. չգիտե հետ ինչ անել: Բեմի յեսեվ ձայներ): Գալիս ես... Այս կողմն ես գալիս... Գուցե այս կողմ չեն գալիս... Ի՞նչ անիլ այժմ: (Հանկարծ) Ի՞նչ անիլ... Ա.-Սանը պետք ե փախչի: Այստեղ ես գալիս (Թագնվում ե օստիակալումի ճակ, ծածկվելով անկողնու ցրնցոսիներով):

Ա.-ՉՈՌՈՒ.—(Վազում ե ևն առաջինը) Շուտ չեկեք, տեսեք:

Ա.-ՉՈ.—Սպանել ե:

ՏՅԱՆ-ՍԻՆ.—Ասացի չես ձեզ... Հիմա ի՞նչ կլինի... Ի՞նչ կլինի:

ԼԻ-ՖՈՒ.—Իժմախտութիւն կլինի, ահա ինչ:

Ա.-ՉՈ.—Այո, այո, դժբախտութիւն:

Ա.-ՉՈՌՈՒ.—Ինչ հիմար ենք մենք: Ինչո՞ւ վաղ չտվեցինք այստեղ:

ՏՅԱՆ-ՍԻՆ.—Հեռանաք:

Ա.-ՉՈ.—Փախչենք (Ուզում ե փախչել): Սպասեցեք: Տեսնում եք...

ՉՈՒՆԳ-ԳԱ.—(Քիչ բարձրանում ե, կրկին ընկնում): Մեռնում եմ:

Ա.-ՉՈ.—Այնուամենայնիվ մեղք ե թշվառը:

ԼԻ-ՖՈՒ.—Քեզ խղճա: Գնանք:

Ա.-ՉՈՌՈՒ.—Իսկ ո՞ւր ե Ա.-Սանը:

ԼԻ-ՖՈՒ.—Ո՞ւր ե: Հարկավորը ե: Հիմա այնպես ե փախչում, վոր վտառները գետին չեն առնում:

Շեմեմերի ձայնը բեմի յետեւ.—«Դեղնադուռն սրիկաներ, աշխատանքի չե՞ք դուրս գալիս, աշխատանքից փախչում եք»:

Ա.-ՉՈՌՈՒ.—(Հրելով մյուսներին, վորոնք նույնպես շտապում են դուրս գալ) Թողեք:

Ա.-ՉՈ.—Ի՞նչ կանգ առաք ջորիների պես:

ՏՅԱՆ-ՍԻՆ.—Ճանապարհ տվեք:

ՇԵՄՄԵՐ.—(Չեմֆին մտակ) Կանգ առեք: Յետ:

(Չիմացի յե՛ս յե՛ս են փախում):

ՇԵՄՄԵՐ.—Ձանգը խփել են: Ուշանում եք: (Նկատելով դիակը):

Այս ել ի՞նչ ե: (Դիակը նրում ե վոսֆով) Վեր կաց, ծուլ:

Ա.-ՉՈՌՈՒ.—Պարոն, սա Չունգ-Գան ե:

ՇԵՄՄԵՐ.—Չունգ-Գան հարբած ե, վեր կաց, անպիտան:

Ա.-ՉՈ.—Վոչ, պարոն, Չունգ-Գան մեռել ե:

ՇԵՄՄԵՐ.—Մեռել ե: Դե գրողն ի՞ր հետ: Նա մեռել ե, իսկ դուք գրա համար գործի չպիտի՞ գնաք: Այն ժամանակ, չերբ այսոր հարկավոր ե շտապ կերպով բռնել նավը, չերբ այսոր չերեկաչան նավը մեկնում ե: Հեռացրեք անզգամին: Դրեք տախտակամածի վրա ե մարշ, ագարակ: (Ա.-Չունգ յեւ Ա.-Չուն խոնարհվում են վերցնելու դիակը: Շեմեմեր հանկարծ նկատում ե դանակը):

ՇԵՄՄԵՐ.—Ի՞նչ: Դանակ: Արդուն՞... Այդպես, այդպես, այդպես: Հասկանում եմ: Այդպես: Պարզ ե: (Հանկարծ) Ո՞վ սպանեց (վրա յե ընկնում չիմացիներին), ասացեք վերջապես, ապուշներ, ո՞վ սպանեց: (Չիմացիներին խցկում ե հյուղակի:

անկյունն ու անխնա ծեծում: Սկզբում Ա.-Չունին, հետո Ա.-Չոին յեւ ապա մյուսներին): Դ՞ու՞ սպանեցիր, դ՞ու՞, դ՞ու՞:

Ա.-ՉՈՌՈՒ.—(Աղաղակում ե) Պարոն Շեմմեր, չես չեմ:

Ա.-ՉՈ.—Մենք չգիտենք, մենք հենց հիմա վազեցինք:

ՇԵՄՄԵՐ.—Վազեցի՞ք, այո: Ահա քեզ—վազեցինք: Ո՞վ սպանեց... դե... վո՞չ վոք...

ՏՅԱՆ-ՍԻՆ.—Մենք... մենք չենք սպանել...

ՇԵՄՄԵՐ.—(Չղաղաբերով հարվածել) Չե՞ք սպանել: Նշանակում ե ի՞նքն ե իրեն սպանել: Այո: Ահա թե ինչ: Ուզում եք աչքերիս թող փչել: Դե սպասեցեք ուրեմն: Յես ձեզ ցույց կը տամ, չես ձեզ համար այնպիսի տոն սարքեմ, վոր աչքներդ ճակատներիդ թռչի: Առաջ անցեք: Առանց լետ նայելու: Ուղիղ գրասենյակ...:

ԲՈՒՆՈՐԸ.—(Գնալով) Պարոն Շեմմեր, մենք առացինք... մենք վոչինչ... այդ մենք չենք...

ՇԵՄՄԵՐ.—Լռեցեք: Այլևս վոչ մի խոսք: Անզգամներ, սրիկաներ: (Շեմեմեր յեւ մյուսները հեռանում են):

Ա.-ՍԱՆ.—(Դուրս ե գալիս ասխատկամածի սակից, շփոթված նրսում) Ի՞նչ արեցի չես: Կործանեցի, ընկերներին կործանեցի... Անարգ Չունգ-Գա, դու մահիցդ հետո յեւ չես դադարում փնասել լուրախիներին: Այժմ ի՞նչ ե մնում անել: Այժմ Ա.-Սանը կփախչի սպիտակ դեբրից, կփախչի հեռու... (Յերկար փնտում ե մի բան, վորով գրի: Դեմում ե մի կտր ածուխ, արագ-արագ գրում ե սեղանի վրա յեւ ապա կարդում) «Չունգ-Գան զարշահոտ շուն ե, նրան սպանեց Ա.-Սանն ի՞ր պիղծ լեզվի համար»: (Շապկի վրայից պոկուս ե բանվորական համար, դնում դիակի վրա): Բոլորը, Այդպես: Այժմ Ա.-Սանը շուտ կփախչի: Ա.-Սանը չկա: Ա.-Սանը կորավ—սպիտակների համար... (շտապ փախչում ե):

ՎԱՐԱԳՈՒՅՐ

ՅԵՐԿՐՈՐԻ ԳՈՐԽՈՂՈՒԹՅՈՒՆ

Դատարանի դահլիճը: Աջ կողմը յերկու դուռ, մեկը մուտքի, մյուսը՝ դեպի դատավորի առանձնասենյակը: Հանդիսականների դիմաց՝ մի մեծ լուսամուտ: Հեռվում յերեկում են ծովը, նավերի կայմերը: Բարձրության վրա սեղան: Սեղանի մոտ՝ մի շարք աթոռներ: Զինացիներ Ա-Չոն, Ա-Չոուն, Տյան-Սինը յեկ Լի-Ֆուն նստած են խորքում, գլուխները կախ: Դահլիճում ծուրերն քայլում և պահակ զինվորը:

ԿՐՅՈՒՇՈ.—(Ներս է գալիս: Զինացիներ վոսփի յեն ցատկում) Նըստեցեք... Վաղճեց և յեկել էք:

ԶԻՆՎՈՐ.—Մի ժամ կլինի:

ԿՐՅՈՒՇՈ.—Իսկ դատավորը:

ԶԻՆՎՈՐ.—Նրանք դեռ չկան:

ԿՐՅՈՒՇՈ.—Ուրեմն պետք է սպասել: (Ուզում է գնալ):

ՇԵՄՄԵՐ.—(Ներս է գալիս) Ա՛, Կրչուշո: Բարև ձեզ:

(Զինացիներ վոսփի յեն կանգնում):

ԿՐՅՈՒՇՈ.—Բարև, պարոն Շեմմեր: Ինչպես տեսնում եք, մենք արդեն այստեղ ենք:

ՇԵՄՄԵՐ.—Կեցցես: Իսկ դատավորը:

ԿՐՅՈՒՇՈ.—Դեռ վոչ:

ՇԵՄՄԵՐ.—Այդպես ել պետք էր սպասել: Նշանակում է դեռ քընած է: Յերեկ տիրոջ նավի վրա հոչակապ յերեկույթ կար: Այո, բայց այս շոգին ինչպե՞ս կարելի չե քնել: Սակայն վատ է... շատ վատ է... Վնասը... հասկանո՞ւմ եք... Յես այստեղ եմ և ագարակներում աշխատանքը կանգ է առել: Յեվ ո՞ւմ պատճառով: Ահա այս շիւղքը կապիկների: Մի սրանց տեսեք: Չեղբերը խաչել կանգնել են, կարծես վոչինչ չի պատահել: Նրանք իրար պիտի սպանեն, իսկ ֆիրման՝ ֆրաս-

վի: Արժե՞ միթե ժամանակ կորցնել սրանց համար... Յես սրանց համար աչնպես... (Զինացիներ յես-յես են փաշկում): Սպասեցեք, աղափլյակներս, սպասեցեք, յես ձեզ զորս դու պատվիրեցեր, կխրատեմ: Գիտեք, Կրչուշո, յես սրանց համար մի աչնպիսի բան եմ հնարել... Յերկար ժամանակ Շեմմերին չեն մոռանա... Կրչուշո, գնանք, յես ձեզ կպատմեմ, ինչպես յես...

ԿՐՅՈՒՇՈ.—Ո՞ր կհրամայեք:

ՇԵՄՄԵՐ.—Այստեղ դժոխքի նման շոգ է: Գնանք այգի... Հյուրասիրում եմ: Հյուրասիրում եմ սառը խմիչքով: Իմ ձեռքով պատրաստած: Կոնյակ, անանուխ, շաքար և սառուց: Հրաշալի զովացնում է: Գնանք:

ԿՐՅՈՒՇՈ.—Չափազանց շնորհակալ եմ, պարոն Շեմմեր, հապաքանտարկյալները:

ՇԵՄՄԵՐ.—Վոչինչ, դատարկ բան է: Յեվ ինչպե՞ս չեք ամաչում: Քսան տարի չե ծառայում եք դադութում, սակայն տարրական բաներ չգիտեք: Չեն փախչի, մի վախեցեք: Մեկ ել, նրանք միմյանց ինչքան կամենաք կսպանեն... Իսկ յեվրոպացուն չեն համարձակվի մատով անդամ գիպչել: Գնանք:

ԿՐՅՈՒՇՈ.—Այդ դեպքում մի բոպելով կարելի չե: (Զինվորին) Իսկույն կվերադառնամ: Աչալուրջ չեղիր: (Հեռանում են):

ԶԻՆՎՈՐ.—Լսում եմ:

(Զինացիներ գնում են: Մի առ ժամանակ լուռ են, ապա՝ խոսակցում, համարյա շուկով: Զինվոր լուսամուտի մոտ ծուլորեն փայլում է):

ՏՅԱՆ-ՍԻՆ.—Նորից նստել ու սպասել... Ինչի՞ սպասել, յես չըգիտեմ:

Ա-ՉՈ.—Քիչ ել համբերիր, շուտով ամեն ինչ պարզ կլինի: Կգա դատավորը, կքննի բանն ինչու՞նք և և մեզ բաց կթողնեն:

ԼԻ-ՖՈՒ.—Ինչպես չե, բաց կթողնեն...

Ա-ՉՈ.—Իհարկե: Դատավորն իսկույն կհասկանա, վոր մենք վոչինչ չենք արել: Դա աչնպես պարզ է:

ԼԻ-ՖՈՒ.—Պարզ պարզ է, սակայն այդ սպիտակները հիմար են: Նրանք միշտ այսոր չեն գտել Ա-Սանին և գլխի չեն ընկնում, թե ով է սպանողը:

Ա-ՉՈՒ.—Համենայն դեպս նրանք մի չինացու պատճառով հոչեն կարի չորս չինացու գլուխ...

ՏՅԱՆ-ՍԻՆ.—Չորս չինացու:

Լի-Ֆոֆ.—Այո, դժբախտաբար մեր գլուխներն ել չինացու գլուխ են, իսկ սպիտակներին հենց դա չեւ հարկավոր ե:

(Լուսարկուն):

ՏՅԱՆ-ՍԻՆ.—Գիտեք, չես նստած շարունակ մտածում եմ և համատուում, թե ուղքեր են նրանք և ուղքեր՝ մենք և ինչո՞ւ չե աչգպես աշխարհում... Նրանց ընդհանրապես անկարելի չե հասկանալ: Սպա, վաճառական, պաշտոնյա—բոլորը մեկ են: Նրանք բոլորն ել չար են: Յեւ նրանց բարկութունը վտանգավոր ե:

Ա-ՉՈՈՒ.—Այո, այո: Յես, որինակ, չերեք չեմ կարող գուշակել, թե իմ արածի պատասխանն ի՞նչ կլինի—խրախուսանք, թե մտրակի հարված:

ՏՅԱՆ-ՍԻՆ.—Նրանք բարկանում են չնչին բաների պատճառով, չեթե մի բան իրենց ասածով չե, պատրաստ են տանջել մարդու մահի աստիճան:

Ա-ՉՈՈՒ.—Մենակ Շեմմերն ի՞նչ արեւ: Նայեցեք դեմքիս... Յերեք շաբաթ ե անցել, բայց սպին դեռ չի առողջացել:

ՏՅԱՆ-ՍԻՆ.—Յերեք շաբաթ նստել բանտում: Յերբ այսօր մեզ դուրս հանեցին, սկզբում իմ վոտքերը ծալվեցին, իսկ չերբ մեզ տարան նախ ագարակներով, ապա փողոցներով, չես... չես արեգակի դորութունից, ծովի ողից կարծես կրկին ամրապնդվեցի: Յեւ չես այնպես ուզեցի աշխատել... Չե՞ վոր չես ձեռքեր ունեմ: Ինչո՞ւ են պետք իմ ձեռքերը, չեթե չես չպիտի կարողանամ աշխատել: Յես աշխատել եմ ուզում, իսկ նրանք ինչ են անում (ֆիչ ե մնում առսալի):

Ա-ՉՈ.—Այո, չերեք շաբաթ կորալ: Յես ամեն որ մեկ մանեթ եմ կորցնում:

Լի-Ֆոֆ.—Մենք ել ենք կորցնում, բայց հաշիվ չենք պահում:

Ա-ՉՈ.—Չերբ՝ ուրիշ ե: Դուք նոր եք սկսել աշխատել: Իսկ չես չորս տարի չե այս ագարակում եմ և իմ պայմանագրերը ստորագրված ե հինգ տարով: Մի քիչ ժամանակ ել—և չես կլինելի ամենաաղատ, ամենացերջանիկ մարդը բոլոր չինացիներին: Ինչպե՞ս եմ աշխատել չես, չեթե իմանաք, ինչպիսի՞ ջանք եմ թափել չես այդ ամբողջ ժամանակ: Արեւածագից մինչև ուշ գիշեր առանց մեջքս ուղղելու, քաղցած, անքուն աշխատելով, միքիչ փող եմ հավաքել: Յես հավաքել եմ այդ փողն այն հույսով, վոր կանցնի հինգ տարին

և չես կվերադառնամ մեզ մոտ՝ Չինաստան: Մտածում եյի, մի տնակ կառնեմ, իսկ տնակի չետե պարտեղ կդցեմ: Յես մտածում եյի, կին ու չերեխաներ կունենամ: Յերեխաներս կմեծանան, չես նրանց կպատմեմ մեր դառն կյանքի մասին, կսովորցնեմ, վոր արդարության համար չինացին իրենց կյանքը: Ահա ինչ եյի մտածում չես: Բայց ի՞նչ դուրս չեկավ... Յերբ չես Շեմմերից ուզեցի իմ փողը, նա...

Ա-ՉՈՈՒ.—Մուս, գալիս ես...

ՏՅԱՆ-ՍԻՆ.—Դատավճիռ:

Ա-ՉՈՈՒ.—Վոչ, Շեմմերը:

ՇեՄՄԵՐ.—(Ներս ե գալիս, նրա յետևից՝ Կրյուսոն) Հը՞, ի՞նչ եյի ասում չես ձեզ: Տեսեք, նստել են մորթելու տարվող հորթերի նման:

ԿՐՅՈՒՇՈ.—Գիտեք, պարոն Շեմմեր, չես շատ անգամ մտածում եմ, թե ի՞նչ տարորինակ մարդիկ են սրանք: Ժշմարիտ չե՞:

Չարմանալի ժողովուրդ ե:

ՇեՄՄԵՐ.—Նուչինակ շատ: (Ձիկվորին) Վոչ վոք չի՞ չերեացել:

Վոչ դատավճիռը, վոչ քարտուղարը:

ՉԻՆՎՈՐ.—Վոչ, Վոչ վոք:

ՇեՄՄԵՐ.—Գրողը տանի, սա արդեն չափազանց ե: Ժամանակն անցնում ե: Այո, Կրյուշո, լսեցեք հետո, չես դեռ չեմ վերջացրել: Ահա այսպես մի սյուն, հետո՞ մեկ ուրիշը: Վերեից մի դերան ե գցած: Գերանից ճախարակով կախվում ե մի մեծ, ծանր, կացնի նման դանակ: Ստացվում ե մեքենայի նման մի բան... Հասկանում եք:

ԿՐՅՈՒՇՈ.—Այո, Հասկանում եմ:

ՇեՄՄԵՐ.—Բռնում եք չինացուն, թեքը կապում մեջքին, գլուխը կոխում այդ ծակի մեջ (անհերով ցույց ե ցալիս), պարանը քաշում—չըլի... Կացինն արագ ընկնում ե—և գլուխը մի կողմ ե թռչում: Ինչպե՞ս եք հավանում:

ԿՐՅՈՒՇՈ.—Հիանալի չե, հո-հո-հո... Նուչինակ շատ լավ ե:

ՇեՄՄԵՐ.—Գլխավորը—հեշտ ե, և ժամանակ չի կորչում:

ԿՐՅՈՒՇՈ.—Այո, այո:

ՇեՄՄԵՐ.—Յերեք որ ե աշխատում եմ: Փառահեղ բան ե: Այնպիսի հրաշալի բան ե դուրս գալիս, վոր կարելի չե ցուցահանդես ուղարկել: Կարելի չե պարզե ստանալ: Հո-հո-հո: Ահա և քարտուղարը:

ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ.—(Դռներում, կարհասես նայում ե ուժաղիք) Ո՞վ կա այստեղ:

ՇԵՄՄԵՐ.—Բարեւ, միստր Պելատոն: Մենք վաղուց հոգնեցինք սպասելուց:

ՔԱՐՏ.—(Անգում է զնալ) Իսկույն կսկսենք:

ՇԵՄՄԵՐ.—Միստր Պելատոն, մի վարկչաւ: Դուք չե՞ք մոռացել պայմանը—մեր դործը լսվում է առաջինը:

ՔԱՐՏ.—Միստր... միստր...

ՇԵՄՄԵՐ.—Շեմմեր, պարոն քարտուղար:

ՔԱՐՏ.—Թող հայտնի լինի ձեզ միստր Շեմմեր, վոր լին յերբեք վոչինչ չեմ մոռանում: (Գնում է):

ՇԵՄՄԵՐ.—Յերբեք վոչինչ չեմ մոռանում: Բայց ազգանունս մոռացել ե... Հետաքրքիր է, ինչպիսի տրամադրության մեջ կլինի մեր հարգելի դատավորը յերեկվա յերեկույթից հետո... Ինչե՞ր կաշտարվեցին... Յերածշտություն, հրավառություն, գինի, և իհարկե, կանայք... Մեր դատավորը, չնայած տարիքին, կանանց շատ է սիրում:

ԿՐՅՈՒՇՈ.—Չեմ կարող իմանալ:

ՇԵՄՄԵՐ.—Ստում ես, ծերուկ, գիտես: Բոլորը գիտեն... ինձ աւել են, վոր նա մի սքանչելի թռչնակ է ձեռք գցել: Ասենք այդ հասկանալի չե: Ձե՞ վոր հարկավոր է մի փոքր զվարճանալ: Թե չե ամեն ոք այս չինական ռեխներն ու դատական արձանագրությունները... Լսեցեք, Կրյուշո, դուք այս ապուշներին նախապատրաստեցեք, չե՞ վոր հիմա կսկսվի:

ԿՐՅՈՒՇՈ.—(Շփոթված) Լսում եմ: (Ձինացիներին) Կանգնեցեք ինչպես հարկն է: Իսկույն կգա պարոն դատավորը: Ավելորդ խոսակցություններ չլինեն: Հասկացա՞ք: Մինչև ձեզ չհարցնեն, պատասխան չտաք: Ինքներդ չհամարձակվեք դատավորին հարցեր տալ: Հասկացա՞ք:

Ա-ՉՈՈՒ.—Մենք հասկացանք:

Ա-ՉՈ.—Հասկանում ենք, իհարկե հասկանում ենք:

ՏՅԱՆ-ՄԻՆ.—Մենք գիտենք, վոր մենք հանցավոր չենք, ուրիշ վոչինչ:

Ա-ՉՈՈՒ.—Մեզ աշխատանք տուր, մենք խոսելու հետ գործ չունենք:

ԿՐՅՈՒՇՈ.—Կամայ:

ՇԵՄՄԵՐ.—Սուս, գալիս են:

ՔԱՐՏ.—(Թղթապանակը ձեռքին) Վոտքի, դատավորը գալիս է:

ԴԱՏԱՎՈՐ.—(Անմիջապես մտնում է քարտուղարից հետո, նստում է նստեցեք:

(Բոլորը շարունակում են կանգնած մնալ):

ԿՐՅՈՒՇՈ.—(Ծառք մատուցում է) Թույլ տվեք հանձնել:

ԴԱՏԱՎՈՐ.—Կհանձնեք: Ապասեցեք: Պելատոն, դուք նույնիսկ չեք կարգադրել այստեղ հողմահարել յերեկվա չինացիներին: հետո: Սպեցիֆիկ չինական հող է—թաց կաշվի և ինչ վոր բանի զգվելի հոտ կանգնած ամեն կողմ, ուղղակի հալածում է:

ՔԱՐՏ.—Հողմահարված է, ինչպես չե, բայց բանտարկյալներին ժամանակից առաջ են ներս բերել և...

ԴԱՏ.—Բավական է: Գոնե լուսամուտը բաց արեք: Յե՛կ ցույց տվեք քանի՞ գործ կա:

ՔԱՐՏ.—Տասնհինգ, պարոն դատավոր:

ԴԱՏ.—Պելատոն, դուք ինձ չեք խղճում: Այս շողին տասնհինգ գործ...

ՔԱՐՏ.—Բարեհաճել եք ինքներդ նշանակել: Առաջինը լսվում է չինացի Չունգ-Փայի սպանության գործը:

ԴԱՏ.—Ի՞նչ եք անում, դուք ինձ ուղղակի կսպանեք: Յես խընդրել եմ միշտ սկսել...

ՇԵՄՄԵՐ.—Համարձակվում եմ ընդհատել: Յես Շեմմերն եմ, Չունգ Պրայտ և ընկ. բամբակի ագարակների ավագ վերակացուն: Իմ տերը բարեհաճեց յերեկ ձեզ հայտնել...

ԴԱՏ.—Ա՛, հիշեցի: Ինչպե՞ս չե, ինչպե՞ս չե...

ՇԵՄՄԵՐ.—Արդարագատության հապաղումը վտանգավոր է, անպատիժ սպանությունները վարակիչ են... Յես չեմ կանգ առնի այն հանգամանքի վրա, վոր...

ԴԱՏ.—Պարզ է: Մենք կշտապեցնենք գործի քննությունն, ինչքան հնարավոր է: Իսկ ինչպե՞ս եք հավանում շողը:

ՇԵՄՄԵՐ.—Աներևակալի շող է, պարոն դատավոր:

ԴԱՏ.—Այս անիծյալ կղզու վրա անձրևները նույնքան հազվագյուտ են, ինչպես... ինչպես... (Թեկվում է, կիսաձայն) ինչպես կուսությունը տեղացի աղջիկների մեջ, հա-հա-հա...

ՇԵՄՄԵՐ.—Հո-հո-հո Շատ շեշտակի չե, պարոն դատավոր:

ԴԱՏ.—Հա-հա-հա... Ճշմարիտ չե:

ՇԵՄՄԵՐ.—Ուղղակի հոլակապ է:

ԴԱՏ.—Աղպես: Սկսեք: (Կրյուշոյին) Ի՞նչ ունեք:

ԿՐՅՈՒՇՈ.—Բանդապետից ծրար:

ԴԱՏ.—(Շեմմերին) Սրանք ձե՞ր չինացիներն են:

ՇԵՄՄԵՐ.—Այո, պարոն դատավոր:

ԴԱՏ.—(Կրյուշոյին) Թող մոտ գան:

ԿՐՅՈՒՇՈ.—(Հրում է չինացիներին) Մոտ գնացեք:
(Չինացիներն անվնասակամ մոտենում են):

ԴԱՏ.—Կամ ավելի լավ է, հեռու:
(Չինացիներին փչ յետ են ամուսնում):

ԴԱՏ.—Այդպես: Վկաները չեկե՞լ են:

ՇԵՄՄԵՐ.—Յես միակ վկան եմ:

ԴԱՏ.—Թարգման կանչված ե:

ՔԱՐՏ.—Վոչ, պարոն դատավոր: Դատապարտյալներն այդ մասին
դիմում չեն ներկայացրել:

ԴԱՏ.—Բայց կարծեմ...

ՇԵՄՄԵՐ.—Մի անհանգստանաք, պարոն դատավոր: Այս անա-
սուններն ամեն բան հիանալի հավանում են, միայն ցույց
են տալիս, վոր...

ԴԱՏ.—Այդպես: Այդ դեպքում դատական նիստը հայտարարում
եմ բացված: (Ամբողջ մեղադրական ակտը կարդացվում է
եսապ, անհատականալի, բառերի յեվ Ֆրագների հապավում-
ներով): Հազար ինն հարյուր... այսինչ թվականի հուլիսի
տասնհինգին, առափոտյան ժամը հինգին Չոն Պրայտ է ընկ-
րամբ... ազարակ... բանվորակ... հյուսիսում հայտնաբերվեց
չինացի բանվոր Չոնգ-Գայի դիակը: Դանակի յերկու հար-
վածն... մեջքից... հանցագործության վայրում ձերբակալ-
ված են բանվ... Ա. Չոու, Ա. Չո, Տյան. Սին, Լի-Ֆու, վորոնք
նախնակ... քննության ժաման... իրենց հանցավոր չճանա-
չեցին: Սպանված Չոնգ-Գայի դիակի վրա գտնվել է բան-
վորակ... 376 համարը, բանվոր Ա. Սանին պատկանող, վորը
թագնվել է... Հայտնաբերվ... սեղանի վրա գրութուն չի-
նարեն լեզվով նույն Ա. Սանի ստորագրութ... Այդպես...
Ա. Չոու: Ո՞վ է Ա. Չոուն:

Ա. ՉՈՈՒ.—Ա. Չոուն չես եմ:

ԴԱՏ.—Ծննդյան թվականը, Ամուրի՞ չես:

ՔԱՐՏ.—Համարձակվում եմ ղեկուցել... Դատարանին հայտնի չեն
այդ մանրամասնութունները:

ԴԱՏ.—Ի՞նչ: Այդպես: Ավելի լավ: Կարճ կկապենք... Ով է Ա. Չոն:

Ա. ՉՈ.—Ա. Չոն չես եմ:

ԴԱՏ.—(Շփոթելով) Նշանակում է դու Ա. Չոուն ես, դու՝ Ա. Չոն:

Ա. ՉՈՈՒ.—(Հուզված, համարյա միաժամանակ ասում են) Յես
Ա. Չոուն եմ, իսկ սա Ա. Չոն: Վոչ, նա Ա. Չոուն է,
Ա. ՉՈ.—(չես՝ Ա. Չոն...

ԴԱՏ.—(Ուղիասելով) Սպասեցեք: Նշանակում է դու Ա. Չոն ես,
իսկ դու...

Ա. ՉՈ.—Վոչ, չես Ա. Չոն եմ, նա - Ա. Չոուն:

ԴԱՏ.—Սատանան կհասկանա ձեզ: Ինչպե՞ս: Ա. Չո, Ա. Չա, Չա,
Չի, Չու...

ՇԵՄՄԵՐ.—Թույլ տվեք ինձ: (Հեղիով յուրաքանչյուրին, օտար
նրանց անուններ) Ահա սա Ա. Չոուն է, սա Ա. Չոն, սա Տյան-
Սինը, իսկ սա Լի-Ֆուն:

Ա. ՉՈՈՒ.—(Չսպասած ծայրում են) Նա ճիշտ ասաց:

Ա. ՉՈ.—(համարյա միաժամանակ) Ճշմարիտ է:

ՏՅԱՆ. ՍԻՆ } Գանակ ասելով } Շատ լավ ասաց:

ԴԱՏ.—(Ծեծում է սեղանը) Բավական է:

ԿՐՅՈՒՇՈ.—(Չար, շփոթելով) Լուրջե՞ք... Մոռա...

ԴԱՏ.—Ուրեմն ինչպե՞ս, հը՞: Սպանել էք խեղճ Չոնգ-Գային և
չեք ուզում ձեզ հանցավոր ճանաչել: (Չինացիներ լուռ են)
Դուք ինձ հասկացա՞ք: Ինչո՞ւ չեք լուր: Այ քեզ հիմարներ.
սուս են կացել:

ՇԵՄՄԵՐ.—Մի հուզվեք, պարոն դատավոր, սա ուղղակի խաղ է,
վայրենու խորամանկութուն, այսպես ասած...

ԴԱՏ.—Այդպես ուրեմն, Ա. Չոու, դու ինձ անկեղծաբար ասա, ինչ-
պես, ասենք, չերկնալին տիրոջ առաջ... Թեև դա անհար-
մար է: Նրանք այնտեղ շատ աստվածներ ունեն, ճշմարիտ
չե՞, Վկա կկանչեն այն աստծուն, վորը հարկավոր չե և կը-
խաբեն, անպայման կխարեն: Հա-հա-հա...

ՇԵՄՄԵՐ.—(Քծնական ծիծաղում է):

ԴԱՏ.—Դե, այդ դեպքում ասա, ինչպես, չեթե քեզ հարյուր
քո հայրը... Գուցե դու չես սպանել Չոնգ-Գային:

Ա. ՉՈՈՒ.—Յե՞ս: Յերբեք: Յես չեմ սպանել, չես նրա վրա չե ի
բարկացել:

ԴԱՏ.—(Կռահելով) Դու նրա վրա չե՞լիր բարկացել: Նշանա-
կում է սա չեք նրա վրա բարկացել: (Յույց օտար Ա. Չոնին)
Դուցե սո՞ (ցույց օտար Տյան-Սինին): Ո՞վ եր բարկացել:
Ասա:

Ա. ՉՈՈՒ.—Վոչ վոք չեք բարկացել:

ԴԱՏ.—Ինչո՞ւ դու վոչինչ չես ուզում ասել դատարանին:

Ա. ՉՈՈՒ.—Յես չգիտեմ ինչ ասել, չես վոչինչ չեմ տեսել:

ԴԱՏ.—Այդպես... Այդ դեպքում Ա. Չոն է տեսել: Այս դանակը
դու ճանաչում ես:

Ա. ՉՈ.—Վոչ, վոչ:

ԴԱՏԱՎ.—Սա քո դանակն է:

Ա.-ՁՈ.—Ի՞նչ: Վոչ, վոչ...

ԴԱՏ.—Դու տեսա՞ր ինչպես այս դանակով լերկու անգամ... Ահա այսպես, մեկ, լերկու, այ, այստեղ... Հը (ցույց տալով իր վրա):

Ա.-ՁՈ.—Ազնիվ դատավոր, ինչպե՞ս կարող եյի լին տեսնել, լերկ լին... լերկ մենք լեկանք, Չունգ-Գայն արդեն ընկած երգեստն էին:

ԴԱՏ.—Ընկած եր: Իսկ ինչպե՞ս եր ընկած: Այսպե՞ս: Փորի վրա, թե...

Ա.-ՁՈ.—Վոչ, մեջքի վրա:

ԴԱՏ.—Դու նրան շուռ տվիր մեջքի վրա:

Ա.-ՁՈ.—Յե՛ս: Յես նրան ձեռք չեմ տվել... Յես չգիտեմ ո՞վ է նրան շուռ տվել:

ԴԱՏ.—Նա լինքն եր շուռ լեկել: Գուցե Տյան-Սինը տեսել է... Տյան-Սինի մազերն արդեն ձերմակել են, նա պետք է ճըշմարտությունն ասի: Յեթե նա ճիշտ խոսի, պարոն Շեմմերը նրան գործ կտա: Ծշմարիտ չե՞, պարոն Շեմմեր:

ՇԵՄՄԵՐ.—Ինչպես կհրամայեք, պարոն դատավոր:

ՏՅԱՆ-ՍԻՆ.—Յես ճշմարիտը կասեմ:

ԴԱՏ.—Այ, այ...

ՏՅԱՆ-ՍԻՆ.—Մենք ասացինք, մենք վոչինչ չգիտենք... Ինչո՞ւ իզուր մեզ պահում են բանդում: Մենք ձեռքեր ունենք, մենք միայն ուզում են աշխատել, աշխատել և ուրիշ վոչինչ:

ԴԱՏ.—Դա ուրիշ բան է: Բայց Չուն-Գայի կրծքի համարը վերտեղից է:

ՏՅԱՆ-ՍԻՆ.—Յես չեմ հասկանում, ի՞նչ է կամենում իմանալ պարոն դատավոր:

ԴԱՏ.—(Ցույց տալով համար) Սա ի՞նչ բան է: Յերեք հարյուր վաթսուներեքերորդ համար: Սա ո՞ւմն է:

ՏՅԱՆ-ՍԻՆ.—Սո՛ւ: Յես չգիտեմ:

ԴԱՏ.— Իսկ դու, Լի-Ֆու: Դու ի՞նչ կասես, Լի-Ֆու: Ահա համարը. ահա դանակը... Դանակը գտնվել է ձեր հյուղակում: Ասենք դու չես սպանել, վոչ, դու բռնել եյիր Չունգ-Գայի ձեռքերը, իսկ... Իսկ ահա Ա.-Ձուն դանակով նրան մեկ, լերկու...

Ա.-ՁՈՈՒ.—Վոչ, ազնիվ դատավոր, դա վոչ մի ժամանակ չի լեղել:

ԴԱՏ.—(Մեծում է սեղանը) Քեզ չեն հարցնում: Դու քո ասելիքն ասացիր:

Ա.-ՁՈՈՒ.—Յես չեմ սպանել:

ԴԱՏ.—(Ահեղ) Լուր, Լի-Ֆու, ինչո՞ւ չես պատասխանում:

Լի-Ֆու.—Յես չգիտեմ ի՞նչ ասել: Վոչ լին, վոչ սրանք, մենք հանցավոր չենք:

ԴԱՏ.—Ինչ տարրերնակ և համառ մարդիկ են... Յե՛վ այսպես, դուք չեք ցանկանում խոստովանել: Բայց գիտե՞ք, ձեզ համար է վատ:

Լի-Ֆու.—Ի՞նչը խոստովանել: (Չայնր բարձրացնելով հաստատուն): Մենք ձեր ձեռքում ենք, ինչ ուզում եք, արե՛ք մեզ հետ: Մենք չենք սպանել Չունգ-Գային:

ԴԱՏ.—Ի՞նչ, Դու համարձակվում ես... Դու... Ինչպե՞ս եք հավանում, հօ՛ր: Ինչպե՞ս է խոսում: Դու չես սպանել, նա չի սպանել... Այդ դեպքում, իհարկե, լին եմ սպանել նրան: Հո-հո-հո:

ՇԵՄՄԵՐ.— (Միծաղում են դատավորի նմանությամբ):

ԿՐՅՈՒՇՈ.— (Միծաղում են դատավորի նմանությամբ):

ԴԱՏ.—Վկա Շեմմեր, ի՞նչ կարող եք դուք հայտնել դատարանին:

ՇԵՄՄԵՐ.—(Առաջ անցնելով) Յես, պարոն գլխավոր դատավոր...

ԴԱՏ.—Նախագգողացնում եմ, վոր կեղծ ցուցն... տալու համար վկան լինթարկվ... պատասխ... Բերտանական իմպ... որենսգրոթյան ութերորդ պարագրաֆի, հարյուր վաթսուն չորս հոդված... Խնդրեմ, լին ձեզ լսում եմ: Չունգ-Գայի սպանության որը դուք ապարակում եյիք:

ՇԵՄՄԵՐ.—Պարոն գլխավոր դատավոր, վոչ թե սպանության որը, այլ, այսպես ասած, սպանության բոլորին: Դա ուղիղ առավոտյան ժամը հնգին եր: Հենց վոր խփեցին բանվորների հավաքվելու լերկրորդ և վերջին ազդանշանը, տասնութերորդ հյուղակից լավեց ոգնության սիրտ կտրատող պղաղակ: Յես իսկույն վազեցի դեպի հյուղակը և այնտեղ գտա այս չորս հանցագործներին... Պետք է հայտնեմ ձեզ, վոր հյուղակն, ուր կատարվել է սպանությունը, ընդամենը մեկ դուռ ունի: Յես առանց տատանվելու հաստատում եմ, վոր ոգնության բոլորի աղաղակից մինչև իմ հասնելը վոչ վոք չեր կարող վոչ ներս մտնել, վոչ դուրս գալ հյուղակից: Ուղղակի չեր հասնի:

(Չինացիները հուզվում են, շեղվում)

ԴԱՏ.—Սու՛ւ:

Ա.-ՁԲ.—Պարոն ազնիվ դատավոր, պարոն Շեմմերը սխալվում է:

Լի-Ֆոֆ.—Մենք ևս լսեցինք աղաղակը և վազեցինք պարոն
Շեմմերից մի բոպե առաջ։

ԴԱՏ.—Լսեցե՛ք։ Մի խանգարեցե՛ք դատարանին։ Շարունակեցե՛ք
խնդրեմ։

ՇԵՄՄԵՐ.—Յես, ներս վազեցի։ Յես հասկացա, վոր իմ առաջ
հանցագործներ են։ Իմ բարկութունն այնքան մեծ եր,
վոր խոստովանում եմ, լես առաջին անգամ ձեռք բարձրաց-
րի մարդու վրա, լերկու անգամ հարվածեցի ահա այս
անճոռնուն, հետո սրան։ Մյուսներին ել հասավ...

ԴԱՏ.—Այդպես... Իսկ ի՞նչ կարող եք ասել համարի և սեղանի
գրության մասին։

ՇԵՄՄԵՐ.—(Բմծիծաղով) Դա, պարոն գլխավոր դատավոր, ուղ-
ղակի ձեռքերի ճարպիկ խաղ ե, դա ուղղակի թող փչելու
համար ե... Չինացիներն ինչպես դուք գիտեք, հայտնի չեն
ինչպես լավ ֆոկլորստիկներ։ (Նշանակալից) Սակայն այն,
ինչ վոր լավ ե թատրոնների բեմերում, չի կարող տեղ ու-
նենալ Նորին մեծության դատարանում։ Նրանք սպանել
են, և վորպեսզի արդարադատությունը շեղեն իսկական
ճանապարհից, ուրիշի համարն են գցել։

Ա-ՉՈՌԻ.—Պարոն դատավոր, լսեցե՛ք մեկ։

ԴԱՏ.—Յեթե դու կշարունակես խանգարել դատարանին, ապա
լես կհրամայեմ անմիջապես քեզ և... բոլորիդ բանտ տանել։
Դուք վերջացրե՛ք։

ՇԵՄՄԵՐ.—Այո, լես այլևս վոչինչ չունեմ ավելացնելու իմ ցուց-
մունքներին։

ԴԱՏ.—Նստեցե՛ք։ (Այդ մոմենտից դատավորն անդադար գրում ե,
լերբեմն պատասխանելով հարցերին)։ Դատապարտյալներին
հեռացրե՛ք։ Այն կողմ, այն կողմ, հեռու...

ԿՐՅՈՒՇՈ.—Յետ։

ՏՅԱՆ-ՍԻՆ.—Բարի դատավորն այժմ հասկացավ, վոր մենք մե-
ղավոր չենք։

Ա-ՉՈՌԻ.—Հրամայեցե՛ք մեզ ազարակները վերադարձնել։

Ա-ՉՈ.—Արդարադատ դատավոր, մենք շատ, շատ կաշխատենք,
լավ կաշխատենք...

ՏՅԱՆ-ՍԻՆ.—Մենք բանվոր ենք։ Մեր գործն աշխատելն ե։

ԴԱՏ.—Ի՞նչ։ (Դադարելով գրել)։ Այո, այո։ Միայն հեռու... շնչե-
լու ող չկա։

ԿՐՅՈՒՇՈ.—(Յե հեղիվ չինացիներին) Յետ։ Ասում են, լես։ Սուս
մնացե՛ք։

ՇԵՄՄԵՐ.—(Սեղանի մոտ) Թույլ տվեք լրացուցիչ մի քանի բառ։

ԴԱՏ.—(Զդադարելով գրել) Ասացե՛ք, լես լսում եմ։

ՇԵՄՄԵՐ.—Վախենում եմ խանգարել։

ԴԱՏ.—Ամենակն։

ՇԵՄՄԵՐ.—Յես, իհարկե, չեմ համարձակվում, լես չեմ կամենում
ազդել դատարանի վճռի վրա։ Բայց գաղութային քաղաքա-
կանություն շահերը պահանջում են խիստ դատավճիռ կա-
յացնել։

ԴԱՏ.—Այո, այո, իհարկե... Հետո։

ՇԵՄՄԵՐ.—Չկարծեք, թե լես խորհուրդներ եմ տալիս, այլ ի միջի
այլոց, վորպես ջնտրմեն... Չինական բանվորների տգետ
մասսաները, հանձինս ձեր, պետք ե տեսնեն անասան իշ-
խանություն և նրա դատավորի ներկայությունը...

ԴԱՏ.—Այդպես, այդպես... Մի բոպե... Այդպես։ Վերջացնում եմ։
Դուք կրկին մի բան ուզում եյիք ասել։ Վճիշ։ Խնդրեմ վոտ-
քի կանգնեք։

ՔԱՐՏ —Վոտքի։ Լուռությու։

ԴԱՏ.—(Շատ կարգում ե դատավորը)։ Հանուն նորին մեծության
Անգլիայի թագավորի, Հնդկաստանի կայսեր և այն, և այլն,
հայտարարում եմ դատարանի վճիռը, կայացրած հունիսի
...ին... թվականի։ Համաձայն որենսգրքի տասերեք պա-
րագրաֆի հարյուր յերեսուն չորս, հարյուր յերեսուն հինգ
հոդվածների, չինացի բանվոր Ա-Չոուն, վոր ունի դեմքին
չառողջացած սպիներ, վորոնք վկայում են նրա ուղղակի
մասնակցությունն սպանությանը, մեղադրվում ե Չունգ-
Գային սպանելու մեջ, ուստի և դատապարտվում ե մահ-
վան։ Նրա հանցակից Ա-Չոն, վորի դեմքին ևս մնացել են
սպանությանը մասնակցելու անթխտելի հետքեր, դատա-
պարտվում ե քսան տարվա տաժանակիր աշխատանքների։
Մնացյալ մեղադրյալները դատապարտվում են պատժի պա-
նազան ժամանակով։ Տյան-Սինը տասներկու տարվա տա-
ժանակիր աշխատանքի, իսկ Լի-Ֆուն՝ տասը տարվա։ Դա-
տարանի վորոշումը վերջնական ե և չենթակա չե վերա-
դատություն։ Դատարանի նիստը հայտարարում եմ փակված։

Չինացիները կանգնած են անշարժ

ԿՐՅՈՒՇՈ.—Կհրամայե՛ք բանտարկյալներին տանել։

ԴԱՏ.—Սպասեցե՛ք, իսկույն կստանաք վճռի պատճեն։ (Բարձու-
ղալին)։ Տվե՛ք արտագրելու, միայն շտապեցե՛ք։

ՔԱՐՏ.— Լսում եմ (Հեռանում ե, բուլդըր քանելով):

ԴԱՏ.— Ինչպե՞ս ե:

ՇԵՄՄԵՐ.— Հոյակապ... Յես լերքեք չեյի կասկածում, վոր դուք իմաստուն վճիռ կկայացնեք:

ԴԱՏ.— Վոչ, յես այդ մասին չեմ... Նայեցեք նրանց: Փայտի պես կանգնել են, կարծես այս ամենը նրանց չի վերաբերում... Նույնիսկ վոչ մեկը չցնցվեց: Նրանք չեն հուզվում, չեն բարկանում:

ՇԵՄՄԵՐ.— Հե-հե... Դա, ինչպես արտահայտվում են գիտնականները, «ցեղային տոկոսություն ե», իսկ իմ կարծիքով, ուղղակի անասունի բթամտություն ե:

ԴԱՏ.— Այո, այո: Արեւելքը և մենք: Յերևում ե, մենք չեբբեք չենք հասկանա միմյանց: Նայեցեք, նրանք կանգնել են և մտածում են... Սառսանան գիտե, թե ինչ են մտածում նրանք:

ՇԵՄՄԵՐ.— Մտածելու թնչ ունեն: Նրանք պարզ գիտակցում են... (Յույց ցալով ուղում) Չորս հարյուր միլիոն չինացի, հանած մեկ չինացի: Վոչինչ չի փոխվի: Հե-հե-հե: Յեթե նույնիսկ վաղն այդ չորս հարյուր միլիոն չինացիներից հանես մեկ միլիոն չինացի... հե-հե-հե... Թնչ կստացվի:

ԴԱՏ.— Դատարկ բան ե...

ՇԵՄՄԵՐ.— Իսկապես վոր դատարկ... Վոչ մի շոշափիլի տարբերություն, հե-հե-հե:

ՔԱՐՏ.— (Ներս ե գալիս, բերելով բուլդըր) Պարոն դատավոր ձեզ կամենում են տեսնել:

ԴԱՏ.— Քանի անգամ յես ձեզ ասել եմ, վոր նիստի ժամերին յես վոչ-վոքի չեմ ընդունում:

ՔԱՐՏ.— Մի տիկին ե:

ԴԱՏ.— Թեկուզ և տիկին:

ՔԱՐՏ.— Նավի վրա յեղած տիկինը:

ԴԱՏ.— Դե այդպես ել կասեիր: Վստահ եմ, տիկնոջն հրավիրել եք իմ առանձնասենյակը:

ՔԱՐՏ.— Ճիշտ այդպես (Թուլըր ցալիս ե) Պատրաստ ե, միայն...

ԴԱՏ.— (Նստալիս) Տվեք, ռւր ե: Գրչակոթը տվեք, շուտ:

ՔԱՐՏ.— Համարձակվում եմ նկատել, բնագրում դուք սխալ եք թույլ տվել:

ԴԱՏ.— Գիտեք ինչ, Պելստոն, դուք ձեր ճշտապահությանը կարող եք ձանձրացնել: Դուք շատ լավ տեսնում եք, վոր յես

ժամանակ չունեմ: (Ստուգում ե) Վերցրեք: Մնաք բարե, պարոն Շեմմեր (Դնում ե):

ՇԵՄՄԵՐ.— Հարգանքներս, պարոն գլխավոր դատավոր, հարգանքներս: (Ձեռներ ցփելով, դատավորին ուղեկցում ե մինչև վոները): Դեհ, Կրյուչո, թնչ կասեք դուք սրան, խաղը հրաշալի անցավ: Ձեականությունները կատարված են: Ահա այն ամենը, ինչ վոր պահանջվում եր: Այժմ նրանք իմ և ձեր ձեռքերում են ամբողջովին... Յես շտապում եմ, պարոն Կրյուչո: Ցտեսություն, Կրյուչո:

ԿՐՅՈՒՇՈ.— Ցտեսություն, պարոն Շեմմեր:

ՔԱՐՏ.— (Յերկար ժամանակ քսանվում ե, վերջապես, զայրացած, կնքում ե բուլդըր, ծառում յեվ հանձնում Կրյուչոյին) Ստացեք և շուտ ճանապարհվեցեք:

ԿՐՅՈՒՇՈ.— Իսկույն: Ի՞նչ եք քշում այդպես:

ՔԱՐՏ.— Յես չեմ կարող... Դատավորը ժամանակ չունի... (Ուզում ե մի բան ասել) Ե՛հ, միևնույն ե... Գնացեք:

ԿՐՅՈՒՇՈ.— Լսում եմ: (Զինվորին) Առաջնորդիր: Գնացինք:

Զինացիներ լուռ հեռանում են:

ՔԱՐՏ.— (Դնում ե) Պահակներ, ներս բերեք հետևյալներին: (Կարծես ինքն իրեն) Տեսնում եք, այսոր մենք ժամանակ չունենք: Դատավորը սաստիկ զրադված ե... Նա ամենին ժամանակ չունի...

ՎԱՐԱԳՈՒՅՐ

ՅԵՐԲՈՐԻ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆ

Բանտի գրասենյակը: Դիմացը՝ լուսամուտ, վորի յետեւ քայլում է պահակը: Աջ կողմը՝ դուռ: Տյան-Սինը, նստարանին նստած, ննջում է: Լի-Ֆոնն նստած է սեղանի մոտ: Ա-Չոն յեւ Ա-Չոուն բնած են հայտակին: Լուսամուտի յետեւ խուլ ծայններ: Առսվոտ է: Լուռ է:

Լի-Ֆոն.—(Վեր է կենում սեղից, քայլում սենյակում) Լուսանում է: ՏՅԱՆ-ՍԻՆ.—Ինչո՞ւ չես քնում:

Լի-Ֆոն.—Չեմ կարողանում:

ՏՅԱՆ ՍԻՆ.—Յես ել... Ամբողջ գիշեր մտածում եմ, մտածում... Յեթե հանկարծ...

Լի-Ֆոն.—Հանկարծ ի՞նչ:

Ա-Չո.—(Գլուխը բարձրացնելով) Յես ել եմ մտածում—հանկարծ սպիտակները խղճահարվեն...

ՏՅԱՆ-ՍԻՆ.—Այո, այո, խղճահարվեն և փոխեն իրենց դատավճիռը:

Լի-Ֆոն.—(Ծաղրելով) Յեվ բաց թողնեն... Դուք չերեխաների նման միամիտ եք: Սպիտակները մեկ անգամ վոր վորոշեցին մի բան, այդպես ել կանեն: Նրանք ամեն բանում հաստատակամ են: Հաստատակամ են և այդ բանում: Նրանք այդ ամենն անում են ինչպես աշխատանք, ինչպես ամենուրեք սովորական աշխատանքի մի մասը, վորն անհրաժեշտ է կատարել, ինչպես, որինակ, մաքրել թփուտը, չորացնել ճահիճը, հավաքել բամբակը...

ՏՅԱՆ-ՍԻՆ.—Այդ դեպքում ինչո՞ւ մեզ այստեղ բերեցին:

Ա-Չո.—Յերբ գիշերը մեզ բանտից դուրս բերեցին, չես մտածեցի—վերջացավ: Հետո տարան մութ փողոցներով: Գիշերը սև եր թանաքի նման և չես վոչ մի կերպ չեյի կարողանում գուշակել, թե ո՞ւր են տանում մեզ:

Լի-Ֆոն.—Ո՛ւր: Այստեղ արի, Ա-Չո, նայիր: Վերտեղ ենք:

Ա-Չո.—(Լուսամուտի մոտ) Յես չգիտեմ:

Լի-Ֆոն.—Մենք շատ հեռու չենք գնացել: Սա բանտի հրապարակն է: Իսկ այնտեղ. Տեսնում ես... մի մեծ արկղ, վերեւից ել սյուներ... Տեսնում ես... Դա Շեմմերի մեքենան է: Ա-Չո.—Ի՞նչ մեքենա:

Լի-Ֆոն.—Ինձ չերեկ զինվորը պատմեց: Պատմում եր և ծիծաղից թուլանում... Բայց վոչինչ, վոչինչ, նրանք միշտ չեն ծիծաղի: Հասել է ժամանակը, չերբ հակառակը կլինի... Այո, Այդ մեքենան մի մեծ դանակ է, վորն առանց սխալվելու ընկնում է անա այստեղ՝ պարանոցին...

Ա-Չո.—(Սուսկմանալու շուրջում է իր պարանոցը) Պարանոցի՞ն:

Լի-Ֆոն.—Լսում ես չխկոցը: Այդ դանակն է ընկնում: Նրանք փորձ են անում...

Ա-Չո.—Ի՞նչ էս ասում: (Յույց ցալով Ա-Չոուին) Իսկ նա դեռ քնած է: Ինչ քաղցր քնած է նա:

Լի-Ֆոն.—Ինչո՞ւ չքնի, չերբ նրա խիղճը մաքուր է:

Ա-Չո.—Տյան-Սին, դու հասկանում ես, չես չեմ կարողանում քնել, վորովհետև նա կարողանում է այդպես անխռով քնել:

ՏՅԱՆ-ՍԻՆ.—Այս որերում նա նույնիսկ կազդուրվել է: Ախորժակով ուտում է, ծխում:

Լի-Ֆոն.—Նրան կարելի չե նախանձել:

Ա-Չո.—Յես չեմ կարող, չեմ կարող պատկերացնել, վոր նրա գլուխը կտրելու չեն: Հարկավոր է նրան արթնացնել:

Լի-Ֆոն.—Հանգիստ թող նրան: Նրան կարթնացնեն, չերբ ժամանակը գա: Յեվ չես կարծում եմ, շատ շուտով:

ՏՅԱՆ-ՍԻՆ.—Սա ի՞նչ բան է: Յես գլուխ եմ կոտրում, բայց չեմ կարողանում հասկանալ, ի՞նչ բան է սա: Մարդիկ... աշխարհ... չերկիր... կյանք... մահ...

Ա-Չո.—(Չղայնորեն քայլում է) Նայեցեք, արեգակը բարձրացավ, արդեն որ է: Ա-Չոուն վերջին անգամ է տեսնելու արեգակը, սա նրա վերջին որն է լինելու: Յեվ նա չի ունենա վոչ ձերության որեր, վոչ ել այդի՝ մտածմունքների և հանգստանալու:

Լի-Ֆոն.—Միթե քո քսան տարին ավելի լավ է:

Ա-Չո.—Քսան տարին ընդամենը քսան տարի չե: Յես չերիտասարկ եմ, համբերատար, չես կարող եմ քսան տարի սպա-

սել... Իսկ մինչև այդ, այսպես չի մնա, Չինաստանը կազատվի սպիտակ դեերի ճանկերից, չինացին ել մարդ կհամարվի, մյուս բոլոր մարդկանց նման:

ԼԻ-ՖՈՒ.—Այո, քեզ ել կարելի չի նախանձել:

ՏՅԱՆ-ՍԻՆ.—(Սարսափելով) Բայց չես չերիտասարդ չեմ: Ինչու պետք է չես տասներկու տարի, իմ կյանքի վերջին տարիները տամ այդ հրեշներին: Ձեզ եմ հարցնում, ի՞նչ եմ արել չես:

ԼԻ-ՖՈՒ.—Դու մեզ մի հարցրու:

ՏՅԱՆ-ՍԻՆ.—Յես սպանել եմ: Վոչ: Յես հանցավոր եմ: Վոչ: Հանցավոր եմ իմ կիներն ու մանկիկները: Այնտեղ, իմ հայրենիքում մի փոքրիկ հողի կտորի վրա նստած, նրանք սպասելու չեն իմ ոգնությունը, չիմանալով վիրտեզ եմ, կենդանի չեմ արդյոք... Կսպասեն ու քաղցից կմեռնեն... (Արտասվում է, զարկվելով հասակին):

Ա.-ՉՈ.—Տյան-Սին, հանդարտ, հանդատացիր: Դու կարթնացնես Ա.-Չոուին... հանդարտվիր:

(Տյան-Սինը փչ-փչ հանգստանում է):

ԼԻ-ՖՈՒ.—(Լուսամուտի մոտ) Նայեցեք, նայեցեք... Յես իրավացի եյի: Շեմմերն ինչպես է վազվզում: (Ա.-Չոն լսել Տյան-Սինը մոտենում են լուսամուտին լսել սարսափած լիս փաշվում): Տեսնում եք, տեսնում եք: Փայլեց և ընկավ քարի նման:

ՏՅԱՆ-ՍԻՆ.—Սարսափ (Ինքը ծածկում է):

ԼԻ-ՖՈՒ.—Իսկ չորս կողմը կանգնեցրել են մերոնց: Քշել են անբան անասունների նման, թե տեսեք, տեսեք, այստեղ արդարադատություն է կատարվում... Իսկ նրանք, աչքերը լայն բաց արած, կնայեն և լուռ կմնան... բայց չես գիտեմ, այո, չես գիտեմ, վոր նրանք միշտ այդպես լուռ չեն մնա: Ո՛ր, շուտով կխոսեն նրանք, և ինչպես կխոսեն. նրանց խոսքերը հրդեհի նման կլափի (Վոլաակալ ծիծաղում է):

Ա.-ՉՈ.—Ինչո՞ւ չես ծիծաղում:

ԼԻ-ՖՈՒ.—Ձեռ տեսնում, ինչ է: Դրոշակներ են կախում: Մեծ հանգես է... Ճշմարտության հանդես ..

ՏՅԱՆ-ՍԻՆ.—(Աղաղակում է) Թող անիծյալ լինեն սպիտակ դեպերն իրենց ճշմարտությանը և որենքներով:

Ա.-ՉՈՒ.—(Ցասկելով տեղից, վայրի հայացքով չորս կողմն է նայում) Ի՞նչ է, ինչ: Ո՞վ է աղաղակում:

Ա.-ՉՈ.—Վոչինչ, վոչինչ:

Ա.-ՉՈՒ.—(Վեր կենալով) Ի՞նչ էք նայում լուսամուտից դուրս: Ի՞նչ կա այնտեղ:

Ա.-ՉՈ.—(Քնքոտեն հեռացելով նրան լուսամուտից) Այստեղ վոչինչ չկա, առանձին վոչինչ... Մենք նստել եյինք և հիշեցինք... Յես պատմեցի նրանց իմ այգու մասին... Յեվ նա արտասվեց:

Ա.-ՉՈՒ.—Դիտես, լեղբայր, դու արդեն ձանձրացրիր քո այգով և քո լերեակալություններով:

Ա.-ՉՈ.—Բայց դու լսիր, թե ինչ գեղեցիկ է այն: Յերեակայի, չես նստած եմ իմ այգում: Փչում է զով գեփչուռը: Ծառերի սաղարթներում մեղմ զնգում են բոժոժիկները: Իսկ բարձր պարսպի այն կողմ գյուղական կյանքի մեղմ ձայներն են հնչում:

Քայլեր լսել Կրուչոյի ձայնը.—«Կանգնեցեք, սպասեցեք այստեղ»:

Ա.-ՉՈՒ.—Ո՞վ է:

ԼԻ-ՖՈՒ.—Ով է: Շատ պարզ է: Յեկել են մեր չետից:

ԿՐՅՈՒՇՈ.—Վտաքի: Պատրաստվեցեք գնալ:

ԼԻ-ՖՈՒ.—Բո՛ղո՛ւս գնանք:

ԿՐՅՈՒՇՈ.—Մեջ մի ընկնի, ինքս կասեմ ով: (Կարդում է)
«Ա.-Չոու, Տյան-Սին, ԼԻ-Ֆու...» չեկեք իմ չետից:

ԼԻ-ՖՈՒ.—Ո՛ւր:

ԿՐՅՈՒՇՈ.—Առանց դատողության: Այնտեղ կասեն ուր:

Ա.-ՉՈՒ.—Յես էլ պիտի գնամ:

ԿՐՅՈՒՇՈ.—Շշմե՛լ եք, ինչ է: Ա.-Չոու, Տյան-Սին, ԼԻ-Ֆու, առաջ անցեք: Իսկ Ա.-Չոն առաժմ կմնա:

ԼԻ-ՖՈՒ.—Յես կարծում եմ, պարոն վոստիկանը լավ չկարդաց:

ԿՐՅՈՒՇՈ.—(Կատաղած) Դե՛հ ինձ պիտի սովորեցնե՞ս ինչպես կարդալ:

Ա.-ՉՈՒ.—(Մեղմ) Վոչ, նա չի սովորեցնում... միայն դու տես այնտեղ, լավ նայիր...

ԿՐՅՈՒՇՈ.—(Ցույց տալով հրամանի մեջ այն տեղը) Ո՞վ կարդալ գիտե: Նայիր: Հ՞ը:

ԼԻ-ՖՈՒ.—(Կարդում է, ձեռքերն է տարածում):

ԿՐՅՈՒՇՈ.—Տեսա՞ք: Իսկ դուք կամենում եյիք ինձ, հին պաշտոնային շփոթեցնել: Առաջ անցեք:

Չինացիներն անգիտակ, խուռ շենյում են, հրածես են տալիս Ա.-Չոյին

ՏՅԱՆ-ՍԻՆ.—(Կամացուկ) Յես ասում եյի կխճահարվեն... բաց կթողնեն... քեզ ել, ինչպես մեզ... Մնաս քարե, Ա.-Չո:

Ա. Չոռն. յեւ Լի-Ֆոռն խորք գլուխ եւն քալիս:

Ա. Չոռ. — Գնաք բարի, գնաք բարի: (Գլուխ եւ քալիս):

ԿՐՅՈՒՇՈ. — Բաժական եւ, վերջ տվեք: Գնացեք: (Հենց վոր չի-
նացիները դուրս եւն գալիս, Կրյուռնն ձայն եւ քալիս դեպի կու-
լիսներ յետեւ): Ավագ: Ընդունել չերեքին: Առանց ուշաց-
նելու՝ նախահանգիստ: Հանձնել նախապետին ստորագրու-
թյամբ:

Ա. Չոռ. — (Կանգնել եւ, ժպտում եւ) Իսկ չէս:

ԿՐՅՈՒՇՈ. — Իսկ դու նստիր: Քո յետեւիցն ել կգան, չեն մոռալիս:

Ա. Չոռ. — Յես ել կգնամ:

ԿՐՅՈՒՇՈ. — Կգնաս, կգնաս: (Տխուր ժպտում եւ) Միայն վոչ աչն-
տեղ:

Ա. Չոռ. — Հասկացա: Այո, այո, դա շատ լավ եւ:

ԿՐՅՈՒՇՈ. — Այ քեզ տարորինակ մարդ: Ի՞նչ լավ բան կա:

Ա. Չոռ. — Շատ լավ եւ: Յես կգնամ ազարակ: Յես կարծում եմ,
պարոն Շեմմերն ալլես ինձ վրա չի բարկանում: Զի բար-
կանում, աչո՛ւ Դու կտեսնես, ինչպես կաշխատեմ չես: Յես
շատ ուրախ եմ:

ԿՐՅՈՒՇՈ. — Գիտես, դու շատ տարորինակ մարդ ես... Ի՞նչ ունես
ուրախանալու... Քո սիրտը պետք եւ արյունով լցվի, իսկ
դու...

Ա. Չոռ. — Յես ուրախ եմ բանտից ազատվելու համար:

ԿՐՅՈՒՇՈ. — Յեվ ուրիշ վոչի՞նչ:

Ա. Չոռ. — Միթե դա քեզ եւ:

ԿՐՅՈՒՇՈ. — Նշանակում եւ դու չգիտես... վոր ախոր... վոր խո-
կույն քո գլուխը... կտրելու չեն...

Ա. Չոռ. — (Յես ընկնելով, չնախաձեռնելով) Ի՞մ: Վոչ, վոչ, դու կատակ
ես անում: Պարոն Շեմմերը թույլ կտա ինձ աշխատել:

ԿՐՅՈՒՇՈ. — Այստեղանից չի թույլ տա, չեղբայր, չի թույլ տա...
(Փիծաղում եւ): Դու ալլես չես կարող աշխատել: Գլուխը
կտրած մարդը միթե կարող եւ աշխատել:

Ա. Չոռ. — Շեմմերն իմ գլուխը կտրելու չեւ:

ԿՐՅՈՒՇՈ. — Դե իհարկեւ:

Ա. Չոռ. — Բայց չե՞ վոր... չե՞ վոր չես աչն չինացին չեմ, վորի
գլուխը պիտի կտրեն... Յես... Ա. Չոռն եմ:

ԿՐՅՈՒՇՈ. — Ի՞նչ անենք, վոր դու Ա. Չոռն ես:

Ա. Չոռ. — Դա սխալմունք եւ: Ազնիվ դատավորն աչն ժամանակ
վորոշեց, վոր չես բանտում մնամ քսան տարի...

ԿՐՅՈՒՇՈ. — (Շարունակում եւ ծիծաղել) Դու... Դու խիստ ծիծա-
ղելի չինացի չես:

Ա. Չոռ. — Յես ձեզ ասում եմ, վոր չես Ա. Չոռն չեմ: Ազնիվ դա-
տավորը չի հրամայել, վորպեսզի իմ...

ԿՐՅՈՒՇՈ. — Դու մի վախեցիր: Այդ միջոցով մեռնելը դժվար չեւ:
Դա կախաղանի նման չեւ, չեք լեզուն վախ եւ ընկնում:
Սա—ինչպես հավի ճուշ, թըխկ—ե պատրաստ եւ: Զի ցա-
վում: Նույնիսկ չես իմտածում, վոր ցավում եւ: Գլուխը չկա,
ուրեմն մտածել ել չկա: Քո բաղդն եւ աղպես մեռնելը: Յես
մի մարդ ելի ճանաչում, վորին յեռացրած ջրով խաշեցին:
Այ, դա ուրիշ բան եւ: Նա յերկու օր մեռնում եր: Մի վերս-
տից լսվում եր նրա աղաղակը: Իսկ սա Բնչ եւ վոր: Դա-
տարկ բան: Դե բաժական եւ, շատ խոսեցի քեզ հետ: (Վեր
եւ կենում ուզում եւ գնալ):

Ա. Չոռ. — Յես ձեզ ասում եմ, չես Ա. Չոռն չեմ, չես Ա. Չոռն եմ: Յես
չեմ ուզում, վոր իմ գլուխը կտրեն:

ԿՐՅՈՒՇՈ. — Ի՞նչ ես դա՛նա տանում: Մի գլուխ հենց են եւ,—չես,
չես չեմ...

Ա. Չոռ. — Յես Ա. Չոռն չեմ:

ԿՐՅՈՒՇՈ. — Թող խեղկատակութունը:

Ա. Չոռ. — Յես ասում եմ ձեզ, չես Ա. Չոռն չեմ:

ԿՐՅՈՒՇՈ. — Դադարեղու չես:

Ա. Չոռ. — Սպասեցեք, պարոն վոստիկան, մեկ անգամ լսեցեք խեղճ
չինացուն: Յես իսկույն կասեմ... Դուք կտեսնեք, վոր չես
ճիշտ եմ ասում... Դուք հիշում եք աչն որը դատարանում,
չեք պայծառափալ դատավորը հարցրեց, ո՞վ եւ Ա. Չոռն, եւ
ասաց, Ա. Չոռն գլուխը պետք եւ կտրել: Յեվ կրկին, միթե
դուք չեք հիշում Ա. Չոռն բարձրահասակ եւ, իսկ չես...
նայեցեք ինձ... աղաչում եմ, լավ հիշեցեք...

ԿՐՅՈՒՇՈ. — (Սկսում եւ գլխի ընկնել) Սպասիր, սպասիր: Թերես
դու իրավացի չես: Ա. Չոռ... Այո, նա ավելի բարձր եւ...
իհարկեւ բարձր եւ: Ա՛խ, խերն անիծվի: Իսկ չես նրան ու-
ղարկեցի նրանց հետ...

Ա. Չոռ. — (Քննույց ժպտում եւ) Յես ասում ելի, վոր սխալմունք եւ,
իսկ դուք չեցիք լսում ինձ...

ԿՐՅՈՒՇՈ. — Սխալմունքը սխալմունք եւ... (Հանում եւ հրամանը)
Սպասիր... Իսկ ախտեղ... Ի՞նչ ես շփոթում ինձ: Այստեղ
պարզ գրված եւ—Ա. Չոռ: Բայց պիտի գրելին Ա. Չոռ: Սատա-

Ա. Զոռն, յեւ Լի-Ֆուն խորք գլուխ եւն ատիս:

Ա. Զո. — Գնաք բարի, գնաք բարի: (Գլուխ եւ ատիս):

ԿՐՅՈՒՇՈ. — Բաժական եւ, վերջ տվեք: Գնացե՛ք: (Հենց վոր չի-
նացինեք դուքս եւն գալիս, Կրյուսոնն ձայն եւ ատիս դեպի կու-
լիսների յետել): Ավագ: Ընդունել յերեքին: Առանց ուշաց-
նելու՝ նավահանգիստ: Հանձնել նավապետին ստորագրու-
թյամբ:

Ա. Զո. — (Կանգնել եւ, ժպտում եւ) Իսկ յէս:

ԿՐՅՈՒՇՈ. — Իսկ դու նստիր: Քո յետեիցն ել կզան, չեն մոռանա:

Ա. Զո. — Յես էլ կզնամ:

ԿՐՅՈՒՇՈ. — Կզնաս, կզնաս: (Տխուր ժպտում եւ) Միայն վոչ աշն-
տեղ:

Ա. Զո. — Հասկացա: Այո, այո, դա շատ լավ եւ:

ԿՐՅՈՒՇՈ. — Այ քեզ տարորինակ մարդ: Ի՞նչ լավ բան կա:

Ա. Զո. — Շատ լավ եւ: Յես կզնամ ազարակ: Յես կարծում եմ,
պարոն Շեմմերն այլևս ինձ վրա չի բարկանում: Զի բար-
կանում, աշո: Դու կտեսնես, ինչպես կաշխատեմ յես: Յես
շատ ուրախ եմ:

ԿՐՅՈՒՇՈ. — Գիտես, դու շատ տարորինակ մարդ ես... Ի՞նչ ունես
ուրախանալու... Քո սիրտը պետք եւ արյունով լցվի, իսկ
դու...

Ա. Զո. — Յես ուրախ եմ բանտից ազատվելու համար:

ԿՐՅՈՒՇՈ. — Յեվ ուրիշ վոչի՞նչ:

Ա. Զո. — Մի՞թե դա քիչ եւ:

ԿՐՅՈՒՇՈ. — Նշանակում եւ դու չգիտես... վոր այստր... վոր իս-
կույն քո գլուխը... կտրելու չեն...

Ա. Զո. — (Յես ընկնելով, չհավատալով) Ի՞մ: Վոչ, վոչ, դու կատակ
ես անում: Պարոն Շեմմերը թույլ կտա ինձ աշխատել:

ԿՐՅՈՒՇՈ. — Այստրվանից չի թույլ տա, չեղբայր, չի թույլ տա...
(Միծաղում եւ): Դու այլևս չես կարող աշխատել: Գլուխը
կտրած մարդը մի՞թե կարող եւ աշխատել:

Ա. Զո. — Շեմմերն իմ գլուխը կտրելու չեւ:

ԿՐՅՈՒՇՈ. — Դե իհարկեւ:

Ա. Զո. — Բայց չե՞ վոր... չե՞ վոր յես աշն չինացին չեմ, վորի
գլուխը պիտի կտրեն... Յես... Ա. Զոն եմ:

ԿՐՅՈՒՇՈ. — Ի՞նչ անենք, վոր դու Ա. Զոն ես:

Ա. Զո. — Դա սխալմունք եւ: Ազնիվ դատավորն աշն ժամանակ
վորոշեց, վոր յես բանտում մնամ քսան տարի...

ԿՐՅՈՒՇՈ. — (Շարունակում եւ ծիծաղել) Դու... Դու խիստ ծիծա-
ղելի չինացի յես:

Ա. Զո. — Յես ձեզ ասում եմ, վոր յես Ա. Զոռն չեմ: Ազնիվ դա-
տավորը չի հրամայել, վորպեսզի իմ...

ԿՐՅՈՒՇՈ. — Դու մի վախեցիր: Այդ միջոցով մեռնելը դժվար չեւ:
Դա կախաղանի նման չեւ, չերբ լեզուն: Կախ եւ ընկնում:
Սա—ինչպես հավի ճուշտ, թըխկ—եւ պատրաստ եւ: Զի ցա-
վում: Նույնիսկ չես հլմտածում, վոր ցավում եւ: Գլուխը չկա,
ուրեմն մտածել ել չկա: Քո բաղդն եւ այդպես մեռնելը: Յես
մի մարդ ելի ճանաչում, վորին յուսացրած ջրով խաշեցին:
Այ, դա ուրիշ բան եւ: Նա յերկու որ մեռնում եր: Մի վերս-
տից լսվում եր նրա աղաղակը: Իսկ սա ի՞նչ եւ վոր: Դա-
տարկ բան: Դե բավական եւ, շատ խոսեցի քեզ հետ: (Վեր
եւ կենում ուզում եւ գնալ):

Ա. Զո. — Յես ձեզ ասում եմ, յես Ա. Զոռն չեմ, յես Ա. Զոն եմ: Յես
չեմ ուզում, վոր իմ գլուխը կտրեն:

ԿՐՅՈՒՇՈ. — Ի՞նչ ես զահլա տանում: Մի գլուխ հենց են եւ,—յես,
յես չեմ...

Ա. Զո. — Յես Ա. Զոռն չեմ:

ԿՐՅՈՒՇՈ. — Թող խեղկատակութունը:

Ա. Զո. — Յես ասում եմ ձեզ, յես Ա. Զոռն չեմ:

ԿՐՅՈՒՇՈ. — Դադարեղու յես:

Ա. Զո. — Սպասեցեք, պարոն վոստիկան, մեկ անգամ լսեցեք խեղճ
չինացուն: Յես իսկույն կասեմ... Դուք կտեսնեք, վոր յես
ճիշտ եմ ասում... Դուք հիշում եք աշն որը դատարանում,
չերբ պաշտառափալ դատավորը հարցրեց, ո՞վ եւ Ա. Զոռն, եւ
ասաց, Ա. Զոռնի գլուխը պետք եւ կտրել: Յեվ կրկին, մի՞թե
դուք չեք հիշում Ա. Զոռն բարձրահասակ եւ, իսկ յես...
նայեցեք ինձ... աղաչում եմ, լավ հիշեցեք...

ԿՐՅՈՒՇՈ. — (Սկսում եւ գլխի ընկնել) Սպասիր, սպասիր: Թերևս
դու իրավացի յես: Ա. Զոռն... Այո, նա ավելի բարձր եւ...
իհարկեւ բարձր եւ: Ախ, խերն անիծվի: Իսկ յես նրան ու-
ղարկեցի նրանց հետ...

Ա. Զո. — (Քննույց ժպտում եւ) Յես ասում ելի, վոր սխալմունք եւ,
իսկ դուք չեցիք լսում ինձ...

ԿՐՅՈՒՇՈ. — Սխալմունքը սխալմունք եւ... (Հանում եւ հրամանք)
Սպասիր... Իսկ այստեղ... Ի՞նչ ես շփոթում ինձ: Այստեղ
պարզ գրված եւ—Ա. Զո: Բայց պիտի գրելին Ա. Զոռն: Ստատ-

նան գիտե ինչ է կատարվում: Այո, բայց այստեղ կա զբլխավոր դատավորի ստորագրությունը և Կնիքը: Սխալմունք է՞: Ի՞նչ սխալն է: Վոչ, դատավորի: Դե թող ուրեմն նա չեղ պատասխան տա: (Մտածում է) Սակայն գուցե դա սխալմունք էլ չէ... Ինչպե՞ս իմանամ չես, թե ինչ է կատարվում իշխանավորի գլխում...

Ա. ՉՈ.— (Յերկյոս) Հիմա դուք տեսնում եք...

ԿՐՅՈՒՇՈ.— Յես վոչինչ չեմ տեսնում, չեղբայր: Ո՞վ եմ չես, վորպեսզի իշխանավորի փոխարեն տեսնեմ ու մտածեմ: Իշխանավորն ավելի լավ գիտե իր գործը, իսկ մեզ հրամայված է չմտածել:

ՇԵՄՄԵՐ.— (Առագ նետ է գալիս) Կրյուշո, թանգագինս, այսպես չի լինի: Այնտեղ սպասելուց հոգնեցին, իսկ դուք այստեղ հոգեշահ խոսակցություններ եք զբաղված: Քահանայի դէ՞ր եք հանձն առել:

ԿՐՅՈՒՇՈ.— Պարոն Շեմմեր, թյուրիմացությունն է տեղի ունեցել:

Ա. ՉՈ.— (Հանդարտ) Յես Ա. Չոն եմ, չես ուզում եմ ասել...

ՇԵՄՄԵՐ.— Մեջ մի ընկնի, դու ավելի կխանգարես: Ի՞նչ թյուրիմացություն:

ԿՐՅՈՒՇՈ.— Նայեցեք նրան:

ՇԵՄՄԵՐ.— Հեռո՞ւ:

ԿՐՅՈՒՇՈ.— Կարդացեք:

ՇԵՄՄԵՐ.— (Առագ կարդում է) Բանն ինչո՞ւն է:

ԿՐՅՈՒՇՈ.— Սա արդի՞ք այն չինացին է:

ՇԵՄՄԵՐ.— Վոչ, վոչ և վոչ:

Ա. ՉՈ.— (Ուրախացած) Ա. Չոուն բարձր է, իսկ չես...

ՇԵՄՄԵՐ.— (Դես ու դեն է վագում, կարծես գազանը՝ վանդակում) Իսկ մյուսներն ո՞ւր են:

ԿՐՅՈՒՇՈ.— Յես նրանց ճանապարհների:

ՇԵՄՄԵՐ.— Վերադարձներ:

ԿՐՅՈՒՇՈ.— Նավը մեկնել է:

ՇԵՄՄԵՐ.— Այս ի՞նչ արեցիք, Կրյուշո:

ԿՐՅՈՒՇՈ.— Յես ճշտորեն կատարել եմ իմ իշխանության հրամանը:

ՇԵՄՄԵՐ.— «Իշխանության հրամանը»: Իսկ ի՞նչ արժե դա ինձ:

ԿՐՅՈՒՇՈ.— Դատապարտությունը պիտի հետաձգել, մինչև մյուսի վերադարձը:

ՇԵՄՄԵՐ.— Դուք բարեհաճում եք կատակ անել Կրյուշո: Յես աշխատանքից կտրել եմ հինգ հարյուր բանվոր, չես արդեն կորցրել եմ չեղբեք ժամ, աչժամ դուք կամենում եք, վորպեսզի վաղը կամ մյուս օրը չես կորցնեմ նույնքան ժամանակ մի ինչ վոր Ա. Չոուն համար: Դուք կարծում եք իմ տերը դրա համար ինձ կսիրաշահի: Յեվ մեկ ել՝ չինացիների դրա համար ինձ կսիրաշահի: Յեվ մեկ ել՝ չինացիների հաստակապես աչքի առաջ կոմեդիա խաղալ, չեղբ այս դեպքը հատկապես պիտի ցույց տա իշխանության վճիռների հաստատականությունը, չեղբ չինացիները պետք է տեսանելի դաս առնեն... Վոչ, Կրյուշո, դուք ինձ ներեցե՛ք, բայց...

ԿՐՅՈՒՇՈ.— Սակայն ի՞նչ անել:

ՇԵՄՄԵՐ.— Ճշտորեն կատարել հրամանը մինչև վերջ: Յեվ այս գործողությունը պիտի կատարել աչժամ, առանց հետաձգելու:

ԿՐՅՈՒՇՈ.— Ներեցե՛ք, չես չեմ կարող: Իմ քրիստոնեյի խիղճը թույլ չի տալիս հոգուս վրա այդպիսի մեղք բառնալ:

ՇԵՄՄԵՐ.— Հոգի, մեղք... Թողե՛ք այդ կատակները: Չե՞ վոր նրա հոգին քրիստոնեյի չի: Դե՛ք ինչ եք կորցնում:

ԿՐՅՈՒՇՈ.— Յես չեմ կարող թույլ տալ...

ՇԵՄՄԵՐ.— Հրամանն ինձ տվե՛ք: Դատավորի ստորագրությունը կա: Պարզ գրված է Ա. Չո: Ել հարցն ինչո՞ւն է: Յես ձեզ հարցնում եմ - հարցն ինչո՞ւն է: Դուք ձեռն համառու- թյամբ սկսում եք ինձ ջղախնացնել: Սխալը ձեռք չե և վերջացավ: Յեթե չես լինելի ձեռն տեղ, իշխանավորիս սիրաշահելու համար, նրան կոգնելի ևս քսան չինացի գլխա- տելու:

Ա. ՉՈ.— Պարոն Շեմմեր գնա՛ ռենցեք:

ՇԵՄՄԵՐ.— Չանդ կտրիր: Ինչքան նեղություն և աղմուկ չեղավ քո պատճառով:

Ա. ՉՈ.— Չե՞ վոր չես Ա. Չոուն չեմ:

ՇԵՄՄԵՐ.— Ա. Չո, Ա. Չոու... Ինձ համար միևնույն է: Յեվ չեթե դու մեկ անգամ ել ձայն ես հանել, չես քո գլուխը կփշրեմ: Տարեք նրան, Կրյուշո: Դուք հասկանում եք, վոր աշխա- տանքի ժամերին չես չեմ կարող ժամանակ կորցնել:

ԿՐՅՈՒՇՈ.— Թույլ տվե՛ք գոնե զանգահարել պարոն դատավորին:

ՇԵՄՄԵՐ.—Խելագարվել էք, ինչ եւ ինչպէս կարելի չե այսպես վաղ անհանգիստ անել նրան:

ԿՐՅՈՒՇՈ.—Յես կփորձեմ դանդահարել:

ՇԵՄՄԵՐ.—Ձանգահարեցեք ձեր պատասխանատվութեամբ: Ինչպէս առեք, վոր չես չեմ դանդահարել: Յես չեմ խանգարել դատավորի անուշ քունը: Յես գնամ վերջին կարգադրութիւններն անեմ, իսկ դուք, խնդրեմ վերջացրեք:

ՅԵՐԿՈՒՍՈՎ ԵՂ ԴՈՒՄ ԵՄ ԳՆՈՒՄ.

Ա.-ՁՈ — (Նստում ե նստաւնին) Ահա հասավ կյանքիս վերջը: Ինչպէս հանկարծ, ինչպէս անսպասելի... վերջ կյանքիս, վերջ իմ բոլոր նպատակներին... Նշանակում ե լիս այլևս չեմ ապրելու: Պետք ե մեռնել: Բայց ինչո՞ւ: Ինչո՞ւ: Հապա թէր ֆրանց միմյանց սիրելու պատգամը: Նշանակում ե բոլոր պատգամները նրանց համար չեն: Նրանց ամեն ինչ կարելի չե, նրանք կարող են ամեն ինչ անել անպատիժ... Իսկ մենք պետք ե հլու հնազանդ լինելով վերջ նրանց կամքին... Ուրեմն այդ պատգամները միայն մեզ համար են... Միթե, նրանց նման, լիս ել իրավունք չունեմ ապրելու... Բայց վո՞չ, այդպիսի կարող լինել... Լի-Փուն ճշմարիտ ե ասում... Պետք ե փշրել, խորտակել այդ կյանքը, վորպեսզի ինձ նման միլիոնավորների գլուխները դանակի տակ չնկնեն... ՅԵՐԵ կլինի այդ... Լի-Փուն ասում եր շուտով... Դե, ուրեմն, թող գան եզ նորերը, թող իմ գլուխն ել նրանց գործի հաշտութեանը զոհ գնա, միայն թե գան նրանք, միայն թե նրանք լավ բաղդի արժանանան...

ԿՐՅՈՒՇՈ.—(Լուռ նետ ե գալիս, մոտենում լուսամուտին, բաց անում լիւ կանչում) Պարոն Շեմմեր:

Ձայն — «Դալիս եմ»:

ՇԵՄՄԵՐ.—(Լուսամուտից) Հը՞, դանդահարեցի՞ք:

ԿՐՅՈՒՇՈ.—Այո: Պատասխանեցին, վոր պարոն դատավորը դու ես տուն չի վերադարձել ե չգիտեն վերտեղ ե գիշերել:

ՇԵՄՄԵՐ.—Այ, դա... Դա նրան հատուկ ե: Այժմ դուք այլևս վո՞չ մի պատճառ չունեք ինձ ուշացնելու: Կրկնում, շուտ վճռեցեք, ել ի՞նչ կա մտածելու: Հասկացեք, չե՞ վոր հանցանքը մեզ վրա չի ընկնում:

ԿՐՅՈՒՇՈ.—(Տատնելով) Իսկ չեթե բացվի՞:

ՇԵՄՄԵՐ.—Ի՞նչը բացվի ի՞նչ եք աղջկա նման պարզամիտ ձեա նում: Չե՞ վոր Ա.-Ձոն չի լինի: Այդպէս ե: Ուրեմն ել թվ բաց կանի: Յեւ վերջապես թվ կարող ե մի չինացուն մյուս չինացուց զանազանել: Միևնույն չե՞, Ա.-Ձոն ե, թե՞ Ա.-Ձոն...

ԿՐՅՈՒՇՈ.—Դե լավ, թող այդպէս լինի:

ՇԵՄՄԵՐ.—Փառք ասածու: Վերջ ի վերջո ինչքան խոսք ու զրույց չեղավ մի չինացու պատճառով, ինչքան գործ լիտ ընկավ: Դե, առաջնորդեցեք: Ժամանակը թանգ ե. (Գնում ե):

ԿՐՅՈՒՇՈ.—(Դադարից հետո) վեր կաց, Ա.-Ձո: Գնանք...

Ա.-ՁՈ.—Յես... լիս արդեն գնում եմ:

ՎԱՐԱԳՈՒՅՐ

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0316455

12.157

ԳԻՆԸ ՅՑ ԿՈՊ.